Erino Dapozzo

Uimitoarea mărturie a unui credincios deportat în Germania nazistă

HAMBURG '44

CUVÂNT ÎNAINTE

„Adevărat vă spun că dacă aţi avea credinţă cât un grăunte de muştar nimic nu v-ar fi cu neputinţă"

În aceste cuvinte spuse de Domnul Isus ucenicilor poate fi cuprins mesajul mărturiei lui Erino Dapozzo, pe care, prin harul Domnului, o putem pune astăzi în mâinile dumneavoastră. Desigur că orice mărturie ne vorbeşte despre credinţă, căci - nu-i aşa? - ***„fără credinţă este cu neputinţă să-i fim plăcuţi lui Dumnezeu"****. Desigur că mărturii ale întoarcerii oamenilor la Dumnezeu s-au publicat cu duiumul şi se vor mai publica şi de aici înainte. Ceea ce face ca cea pe care v-o dăruim acum să fie de neegalat este pilda personală a biruinţei prin credinţa în Isus, copleşitoare prin densitatea manifestărilor celui Atotputernic. A crede împotriva oricărei raţiuni omeneşti, a crede în ciuda tuturor „înţelepţilor" acestei lumi, a crede cu acea credinţă de nestrămutat care pentru lume este o nebunie, a crede chiar împotriva propriilor tale slăbiciuni şi îndoieli, iată credinţa care este pe placul lui Dumnezeu. Despre o astfel de credinţă în stare să mute din loc şi munţi de îndoială ne vorbeşte Dapozzo în mărturia sa, fără să uite să ne pună înainte un adevăr de multe ori prea uşor trecut cu vederea: puţina noastră credinţă este o stavilă în calea manifestării puterii lui Dumnezeu; puţina noastră credinţă zădărniceşte lucrările Domnului, este o temelie de nisip lesne de spulberat de talazurile încercărilor, îndreptăţind întrebarea Mântuitorului:* ***„Când va veni Fiul omului va găsi El credinţă pe pământ?"*** *Scrisă cu simplitate, alegând drumul cel mai scurt către inima cititorului, cel al totalei sincerităţi, cartea este deopotrivă emoţionantă şi palpitantă.* Hamburg '44 *este mărturia izbăvirii miraculoase din iadul războiului, o mărturie care se face ecoul îndemnului Mântuitorului ce de două mii de ani răsună cu putere spre îmbărbătarea celor ce cred în Numele Lui:* ***„Aveţi credinţă în Dumnezeu!"*** *În vremurile pline de nesiguranţă şi neprevăzut pe care le trăim, în care ce înălţăm astăzi se poate prăbuşi mâine, în care vedem neputincioşi cum totul în jurul nostru se clatină, ea rămâne singura certitudine pe care ne putem bizui căci, să nu uităm,* ***„Dumnezeu este adăpostul şi sprijinul nostru, un ajutor care nu lipseşte niciodată în nevoi."***

Fie ca Dumnezeu să binecuvânteze această carte în mâinile şi, mai ales, în inimile dumneavoastră spre întărirea în credinţă a duhurilor noastre, ale tuturor!

Editorii

Deportarea

În acea dimineață din data de 4 aprilie 1944 mă aflam pentru a doua oară de la începutul războiului într-un lagăr din Germania alături de alți deportați. Lungit pe paiele unui soi de culcuș căruia ei îi spuneau „sforăitoarea", eram asaltat de un puhoi de gânduri, unul mai negru decât altul, ce mi se învălmășeau în minte. Viitorul îmi apărea înaintea ochilor atât de sumbru, încât puțin a lipsit să nu cad în ghearele celei mai cumplite disperări. Chipul soției și cele ale copiilor mei îmi răsăreau în minte palide, așa cum le lăsasem la plecarea mea forțată din Paris. O revedeam pe soția mea cu ochii înecați în lacrimi, silindu-se totuși să schițeze un surâs ca să-mi dea curaj; îi revedeam batista albă fluturată îndelung în urma trenului, ultima dintre cele ale persoanelor care reușiseră să se apropie de acel trist convoi de deportați în care eram încolonat și eu. Oare aveam să-i mai văd vreodată pe cei atât de scumpi sufletului meu? Dacă da, atunci când?

Apoi, călătoria - atât de tristă. Aruncați grămadă în vagoane murdare, înghesuiți unii în alții, am îndurat vreme de trei zile chinul scrâșnetului sinistru al șinelor prost racordate și al macazelor neunse ce păreau că nu se mai termină.

Nopțile veneau și se duceau fără somn, pentru că frigul ne hărțuia nemilos, ce-i drept din vina noastră, căci multe geamuri fuseseră sparte pe drum de gesturile disperate ale tovarășilor noștri de suferință, lucru care-i făcea să zâmbească mulțumiți pe gardienii germani înarmați cu automate.

Către miezul nopții intrarăm pe teritoriul german. Efectul pe care acest fapt îl produse asupra psihicului nostru cu greu ar putea fi explica în cuvinte: cu toții trăiam senzația că poarta unei închisori se închisese greu în urma noastră. Fiecare în parte simțea gravitatea momentului, iar vecinul de lângă mine îmi șopti cu un accent parizian: „De data asta am încurcat-o rău de tot, cine știe cum și când om scăpa."

Alături, un tinerel plângea tăcut: avea doar 17 ani. „Țara asta mă îngrozește", îmi explică printre suspine.

După obișnuita percheziție pe care ne-o făcură niște soldați, convoiul nostru o luă din nou din loc prin acel *Reich* ("Imperiu" - n.tr.) temut de toată lumea.

Într-un sfârșit ajunserăm la Hamburg unde îmi petrecui restul vieții de deportat.

În seara aceea, gândurile mă purtau neîncetat îndărăt, la vremea primei mele deportări. Mă revedeam în faţa tribunalului militar german de pe bulevardul Foch din Paris unde ajunsesem în urma unui denunţ anonim. După un proces sumar în care cei mai mulţi dintre judecători ar fi vrut să ceră trimiterea mea în faţa plutonului de execuţie, scăpai totuşi cu viaţă mulţumită intervenţiei preşedintelui completului de judecată - un colonel - care insistă să fiu trimis în Germania la muncă forţată, avându-se în vedere situaţia mea familială (tată a patru copii). Am trăit astfel experienţa cuvântului minunat al lui Dumnezeu din ***Psalmul 138***:

„Când umblu în mijlocul strâmtorării, Tu mă înviorezi.
Îţi întinzi mâna spre mânia vrăjmaşilor mei
şi dreapta ta mă mântuieşte."

Îmi revenea în minte prima mea şedere în Germania ca deţinut cu toate urmările ei. Mă revedeam la muncă în mina din Saarbrücken-Völkingen; munca în subteran, *pick-hammer*-ul, senzaţia permanentă de slăbiciune fizică, foamea, bătăile, *lagerführer*ii înfuriaţi şi lipsiţi de orice milă, aşa-zisul medic al lagărului - un individ cu chip de brută care ne trata cu şuturi în fund spre deliciul asistentului său... toate acestea îmi reveneau acum în minte.

Viitorul mi se înfăţişa sub forma unui mare semn de întrebare. Oare voi reuşi cândva să scap din acest morman de mizerie care era viaţa de lagăr? Imediat îmi străluceau în faţa ochilor minţii precum lumina unui far în mijlocul furtunii, aceste cuvinte din ***Romani*** cap. 8: *„Toate lucrurile lucrează împreună spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu"*. Da, aşa era scris în Biblia mea. Mă simţii reconfortat spiritual şi adormii cu pacea lui Dumnezeu în suflet.

„Toate lucrurile lucrează împreună spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu". Sunt cuvinte al căror efect benefic e în stare să-l transforme pe creştinul care se clatină sub apăsarea poverii. Aceste cuvinte ne conduc negreşit pe calea renunţării la noi înşine şi ne păstrează pentru totdeauna în pacea Domnului care întrece orice înţelegere şi orice cunoştinţă. Ele sunt aplicabile în toate împrejurările, sunt izbăvitoare, sunt adevăraţi aliaţi în biruinţa în Isus Cristos.

Da, Doamne, Tu ne-ai răscumpărat. Tu ne-ai îndreptăţit înaintea Tatălui. Tu ne faci să apărem înaintea lui Dumnezeu sfinţi, fără nici o prihană, fără nici un defect. Ce har nemărginit şi ce dar inimaginabil! Iar acum, Doamne, îmi spui că toate lucrurile lucrează spre bine. Eu îţi mulţumesc pentru această dureroasă prezenţă a mea în acest lagăr, departe de cei dragi ai mei. Faptul acesta lucrează spre binele meu. Tu eşti cel care o spune, iar eu o cred cu toată puterea acelei credinţe pe care Tu mi-ai dat-o în dar în acea zi de aprilie din 1923, zi minunată a naşterii mele din nou.

Viitorul meu? Este asigurat pentru că tu mă conduci pas cu pas. În viaţă ca şi în moarte, Tu eşti şi rămâi în veci răsplata şi moştenirea mea.

Adesea mă întrebam cum puteau tovarăşii mei de lagăr să îndure încercarea grea prin care treceau şi ei ca şi mine, dar curând îmi dădui seama că se clătinau pentru că le lipsea unicul sprijin capabil să reziste asaltului descurajării. Înţelesei atunci şi că religia

este o temelie atât de fragilă! Religia fără Cristos cel viu este moartă! Dacă cineva nu a trăit naşterea din nou, religia sa nu-i poate fi de nici un folos în mijlocul suferinţelor.

Aceasta este experienţa pe care am trăit-o aflându-mă printre tovarăşii mei de lagăr, catolici, protestanţi şi, cei mai mulţi dintre ei, atei.

Erau printre noi oameni ce proveneau din cele mai diferite medii sociale, de la funcţionarul de bancă, până la temutul răufăcător din lumea interlopă marsilieză. Eu îi iubeam însă pe toţi pentru că sufereau cumplit, dar mai ales pentru că Isus Cristos îşi dăduse viaţa pe Golgota şi pentru ei. Isus îi iubise până-ntr-atât, încât consimţise să moară pe cruce pentru ei.

Simţeam o dorinţă neastâmpărată să mă rog pentru ei şi să le vorbesc despre Mântuitorul. Îi cerui Domnului să-mi dea înţelepciunea necesară pentru a o face.

În împrejurimile Cuxhavenului

Sosi pe neașteptate ordinul de plecare; trebuia să fim transferați într-o altă regiune ca să efectuăm lucrări urgente; se făcu apelul după care camioanele porniră cu mare viteză unul după altul. Îmi dădui seama că, după ce merserăm pentru câtva timp pe autostrada ce ducea la Bremen, o luarăm spre zona din nordul Hamburgului și ne deplasarăm de-a lungul Elbei în direcția Mării Nordului.

Dat fiind faptul că eu cunoșteam limba germană, fui numit responsabil peste toți membrii convoiului. Camioanele cu care eram transportați se opriră aproape de Cuxhaven și furăm conduși în vecinătatea unui depozit de cărămizi ce trebuia să fie încărcate pe un vaporaș încăpător ancorat la o distanță de 300 de metri. Nemții îmi explicară: „Vă dăm opt zile ca să încărcați pe vas cele 286. 000 de cărămizi. Dacă nu terminați toată treba în aceste opt zile veți fi pedepsiți în mod exemplar. Veți rămâne aici fără pază, dar dacă cumva vreunuia dintre voi o să-i treacă prin cap să fugă, familia lui din Franța va suporta toate consecințele." Tonul pe care erau spuse aceste cuvinte nu admitea nici o replică sau comentariu. Înainte să fim lăsați singuri ni se încredințară proviziile cuvenite pentru cele opt zile de muncă; dar când le făcurăm inventarul, descoperirăm cu disperare că erau absolut insuficiente. Nu ne lăsaseră decât 30 kg. de cartofi și 8 kg. de pâine. Noi eram 26 de inși și trebuia să ne descurcăm cu ele opt zile.

Camarazii mei erau de-a dreptul consternați și fețele lor exprimau dezamăgire și revoltă. Mulți dintre ei se porniră să înjure de Dumnezeu și izbucniră discuții aprinse în care corul vocilor era dominat de glasurile cu accent marsiliez.

Ce era de făcut? Îi lăsai pradă mâniei lor și, când observai că se mai potoliseră un pic, mă ridicai și începui să le vorbesc încercând să ajung la inimile lor. Îmi simțeam neputința în fața a atâta nedreptate și suferință, drept care sufletul meu își înălță glasul către Domnul implorându-i ajutorul și îndurarea într-o încercare atât de grea.

„Prieteni", le spusei camarazilor mei, „îmi dau seama de întreaga gravitate a situației noastre, care nu e deloc roz. Dar de ce să înjurăm de Dumnezeu? Mai repede haideți să ne rugăm Lui căci doar El ne mai poate veni în ajutor."

Nimeni nu râse de mine, dimpotrivă, spre surprinderea mea, remarcai reacția de aprobare a multora dintre tovarășii mei de suferință.

Atunci înălțai o scurtă rugăciune către Dumnezeu. Cât de bine este să te poți apropia de Creatorul prin rugăciune și cu acel duh de încredințare cu care strigăm „Tată" crezând că în chiar clipa aceea creatorul cerurilor și al pământului consimte să ne

primească cererea pe care i-o aducem la cunoştinţă şi să o îndeplinească! Lucrul acesta îmi se păru atât de preţios şi atât de minunat încât, în timp ce mă rugam, inima mi se umplu de recunoştinţă şi de iubire.

„Da, Dumnezeu nu va întârzia să-şi arate puterea, Dumnezeu mă va ajuta cu siguranţă!" îmi zisei în gând.

După cum putui să văd şi să aud, pe mulţi dintre camarazii mei atitudinea mea îi irită; şi dacă câţiva dintre ei îşi descoperiră capetele în semn de respect, alţii, mai împotrivitori, nu se coborâră la atâta ca să nu dea dovadă de "slăbiciune".

Se întâmplă că omului care nu este încă schimbat prin harul lui Dumnezeu în ciuda religiozităţii şi a practicilor sale cultice îi este jenă să mărturisească despre El. Oare nu se întâmplase la fel şi cu mine când nu trăisem încă naşterea din nou, această transformare divină, a cărei uriaşă importanţă creştinătatea de azi vrea să o ignore?

Revin acum la cele întâmplate. Îi îndemnai pe camarazii mei să se apuce de îndată de lucru, expunându-le şi planul meu de a mă duce în satul din vecinătate pentru a căuta de-ale gurii.

Puserăm în mişcare vagoneţii cu care trebuia să cărăm cărămizile pe vas, şi împărţii oamenii în echipe repartizându-le munca astfel încât să existe un du-te vino continuu între vapor şi depozit. Pentru aceasta ne folosirăm şi de linia dublă pentru vagoneţi, ca şi de schimbătoarele de macaze. Bieţii oameni erau lihniţi de foame, şi nu îndrăznii să le dau pe mână sărăcăcioasa rezervă de provizii ştiindu-i în stare să înghită totul într-o singură zi. Înţelesei atunci că dacă starea de spirit a grupului pe care îl conduceam nu se va schimba în cel mai scurt timp, trebuia să mă aştept la o întârziere abundentă în terminarea lucrării care ni se ceruse, fapt ce ar fi putut avea consecinţe deplorabile pentru noi.

De aceea mă îndreptai către satul din apropiere cerându-i Domnului să mă călăuzească în această încercarea dificilă. Pe drum mă gândii încă o dată la cuvântul cel minunat al Domnului din ***Psalmul 23***:

„Domnul este păstorul meu", şi la cel din ***Psalmul 34***:
„Când îţi întorci privirile spre El te luminezi de bucurie."

Aceste făgăduinţi ale Domnului îmi dădură curaj şi îmi fortificară moralul, fără totuşi să întrevăd felul în care El avea să mă ajute să găsesc hrană pentru camarazii mei. Vrăjmaşul sufletelor noastre îmi arăta toate greutăţile tentativei de rezolvare a acestei probleme în care mă angajasem. Ştiam într-adevăr că populaţiei germane îi era interzis să ne vândă alimente, iar pe de altă parte nu aveam nici bonuri de alimente: îmi aminteam totuşi că la Saarbrücken, civilii germani, îndoioşaţi de starea noastră de mizerie, ne aruncau din când în când, pe furiş, câte-un codru de pâine. În mod greşit poporul german era prezentat ca un popor fără inimă; trebuia să se facă distincţie de la caz la caz şi să se ţină cont de numărul mare de copii ai lui Dumnezeu care trăia în această ţară.

Drumul principal mă conduse direct în sat: casele, foarte curate, erau aşezate de o parte şi de alta a drumului. Întrebai unde se afla primăria şi, ajuns acolo, cu inima bătându-mi puternic în piept, privii mai întâi prin gaura cheii după care bătui şi intrai

înăuntru. Cerui să vorbesc cu primarul şi mă îndrumară către un bărbat voinic care răsfoia registrul de casă; după hainele şi după înfăţişarea mea pricepu imediat cu cine avea de a face şi mă întrebă scurt: „Ce e?" în timp ce îşi aşeza ochelarii pe nas. Nu avea un aer prea amabil. Îi prezentai totuşi pe scurt scopul vizitei mele vorbindu-i despre camarazii mei, despre lipsa hranei etc. Primarul stătu o clipă pe gânduri şi îi aruncă o privire chiorâşă adjunctului său; apoi, parcă mai puţin sever, mă întrebă:

- „De ce naţionalitate sunteţi?".

- „Sunt italian de origine, dar m-am născut în Franţa şi locuiesc la Paris."

Auzind acestea, se întunecă la faţă şi, pe un ton ironic, îmi puse o altă întrebare:

- „Din ce corp de armată faceţi parte?"

Înţelesei prea bine unde bătea: i se părea curios faptul că un bărbat de vârsta pe care o aveam eu nu intrase ca voluntar francez în serviciul *Reich*ului. Îi răspunsei: „Fac parte din armata Păcii" şi adăugai: „Isus Cristos este *Führer*ul meu".

- „Aveţi curaj să spuneţi asta!", spuse. „Veniţi după mine", mai adaugă cu voce joasă.

Mă conduse în curtea unei gospodării şi chemă un argat. Împreună aduseră împingând un fel de şaretă la care înhămară un cal, după care încărcară patru saci cu cartofi.

- „La drum!", îmi strigă. „Şi aduceţi-mi înapoi şareta".

Nu-mi venea să-mi cred ochilor: aveam în şaretă 200 de kg. de cartofi! Îmi reveneau în memorie zilele în care răscoleam sacii cu resturi pe care gospodinele îi lăsau pe trotuare: cu câtă grijă alegeam resturile de mâncare din gunoaie ca să le mâncăm pe ascuns. Acum, în schimb aveam două chintale de cartofi, şi asta într-un an în care cu greu puteau fi găsiţi chiar şi în oraşele germane. Doamne, ce har nespus! Inima mea nu putea să cuprindă întreaga recunoştinţă ce i-o purtam.

Mă îndreptai cu trăsura în direcţia locului unde era ancorat vasul nostru, dar trecând din nou prin sat, atenţia îmi fu atrasă de o firmă pe care scria cu litere groase „**Brutărie**". Acest atât de banal cuvânt ne pusese în multe rânduri pe gânduri. Brutărie! Trebuia să fi simţit pe pielea ta sensul proverbului „Somnul ţine de foame", pentru a-ţi putea da seama de câtă mistică poate să încapă în cele opt litere ale acestui cuvânt.

Mă îndreptai spre uşă - o uşă mică cu geam. Experienţa întâlnirii cu primarul îmi dăduse curaj; dar chiar când mă pregăteam să intru observai o placă emailată pe care scria: „Salutul german este *Heil Hitler!*" ('Trăiască Hitler' n.tr.). „Acu-i acu'!", îmi zisei în gând. Îmi trecu mai întâi prin cap ideea de a face cale-ntoarsă, dar îmi dădui seama că deja câteva persoane mă priveau dinăuntru.

Atunci îmi luai inima-n dinţi şi împinsei uşa, apoi păşii pe cele câteva trepte care coborau în prăvălie; un miros plăcut de pâine caldă îmi gâdilă nările amintindu-mi de vremurile bune de mult apuse pentru mine. Făcui câţiva paşi prin încăperea prost luminată şi salutai asistenţa cu un hotărât *"Guten Tag!"* ("Bună ziua" - n.tr.).

Brutarul, care tocmai servea câțiva clienți, mă privi lung și-mi răspunse:

- Nu știți să citiți? Salutul nostru e scris la intrare, pe ușă.

- Nu pot să vă salut așa - îi răspunsei la rândul meu după câteva clipe de gândire. Eu spun „Trăiască Isus!" Cuvintele mele îl surprinseră și-l făcură curios.

- Asta ce-ar mai vrea să însemne? - întrebă întinzându-mi o țigară, convins că în felul acesta mă va face să spun mai multe.

Refuzând să iau țigara, îi explicai că Isus mă eliberase de patima tutunului și profitai de ocazie ca să-i vorbesc despre Domnul. El asculta destul de interesat la fel ca și celelalte persoane care erau de față. Dumnezeu îmi puse pe inimă să le spun în cuvinte simple acelor persoane ceea ce Cristos făcuse pentru mine și cum îmi schimbase inima într-o asemenea măsură încât acum, prin harul Său, îi puteam iubi pe toți oamenii.

- Doar nu vreți să mă faceți să cred că mă puteți iubi și pe mine care sunt german - îmi dădu replica brutarul.

- Și totuși este adevărat - îi spusei. - Vă iubesc pentru că El a murit chiar pentru dumneavoastră și v-a iubit într-atât de mult încât a primit să moară ca să vă salveze.

Cuvintele mele îl emoționară în mod evident; după câteva momente de meditație mă întrebă:

- *A propos*, pentru ce ați venit?

Îi spusei în câteva cuvinte care era situația mea și a camarazilor mei.

- Veniți cu mine îmi spuse fără să-mi dea alte explicații.

Mă conduse în încăperea din spatele tejghelei, luă un sac gol și îmi ordonă să-l țin cu gura deschisă; pâinile micuțe se înghesuiau iute înăuntru. Nu era pâine neagră ci pâine albă! Inima îmi bătea cu putere în timp ce brutarul continua să arunce pâini în sac. Oare când se va opri? - mă întrebam în sinea mea. Nu se opri decât atunci când sacul se umplu.

- Sunt pentru dumneavoastră - spuse cu un zâmbet, apoi și-l urcă vioi în spate și mi-l cără până în fața casei. Nu vruse sub nici o formă să ia banii pe care vroiam să-i dau.

- Mai treceți într-o zi pe la mine dacă puteți - îmi spuse la urmă în timp ce-mi strângea mâna - o să mai discutăm despre ce mi-ați spus acum.

Îmi simțeam inima gata să sară în aer de bucurie: mi se părea aproape cu neputință ca ea să cuprindă întreaga fericire pe care o trăiam.

Iar această bucurie oricum de nedescris fu și mai mare când puțin mai departe, după o scenă asemănătoare, lăptarul satului îmi dădu 26 de litri de lapte și-mi spuse că puteam să revin a doua zi de dimineață ca să mai iau încă pe-atâta.

Trebuie ca mai întâi să fi trăit ceasuri în șir de mizerie, când foamea devine o obișnuință, ca să poți aprecia la întreaga valoare acest ajutor în situația în care ne găseam noi. Nu eram noi deportați de război și nu ne aflam în Germania?

Nu vreau să descriu aici sosirea cu șareta încărcată la locul unde era vaporașul, cu tovarășii de suferință ce alergară să mă întâmpine, strigătele lor de bucurie, fericirea lor. Las cititorul să-și imagineze această scenă.

- Tu n-ai același Dumnezeu ca noi - îmi aruncau unii.

- Nu, n-am același Dumnezeu ca voi, n-am un Dumnezeu catolic sau protestant, eu am un Dumnezeu viu care răspunde rugăciunilor și izbăvește din necaz.

Se născu astfel în camarazii mei un sentiment de încredere în mine. Lucrarea care ne fusese ordonată fu terminată în timp record, așa încât scăpărăm de pedepsele ce cu siguranță ni s-ar fi aplicat dacă nu am fi isprăvit în timpul ce ne fusese lăsat.

Întoarcerea la Hamburg

Ne-am întors la Hamburg unde ceilalți camarazi ne așteptau îngrijorați. Dacă suferințele apropie sufletele oamenilori, frica îi leagă și mai mult. Iar când omul care nu-l cunoaște pe Dumnezeu simte că moartea îi dă târcoale în fiece clipă, caută în aproapele său un sprijin care însă nu-l poate ușura de povara grijilor, dar care uneori le mai slăbește efectul demoralizant.

În acea vreme asupra Hamburgului se dezlănțuise o nouă serie de bombardamente. Cele de dinainte lăsaseră în urmă un oraș distrus aproape în întregime: doar o mică parte a lui scăpase întreg. Trăiam un sentiment de groază în fața acelor munți de dărâmături; acolo unde înainte se întindea frumosul oraș care fusese Hamburgul, rămăsese acum doar pustiul și dezolarea. Printre ruine puteai să vezi coroane, cruci micuțe înfipte în moloz sau doar câte un buchet de flori. Ni se strângea inima în fața acestei priveliști, pentru că acele semne ale morții ne aduceau aminte că în acele locuri rămăseseră îngropate făpturi omenești; unii rămăseseră prinși așa încă de când bombardierele începuseră să descarce asupra orașului ucigătoarele încărcături de bombe și de explozibil incendiar; Hamburgul mi se înfățișa ca un imens cimitir. Deznădejdea întipărise pe fețele locuitorilor un fel de fatalism al durerii.

Frica se transforma în teroare la intrarea în refugii, când mulțimea aștepta nerăbdătoare și nervoasă să se adăpostească. Mintea omenească nu este în stare să-și imagineze scenele de groază care se produceau în acele momente.

Cu ochii măriți de spaima morții, bărbați, femei, bătrâni încercau să ajungă cu orice preț la intrarea în adăpost, folosind forța și uneori chiar prin violență. Și când porțile refugiului se închideau cu un ecou sinistru, te simțeai ca un prizonier într-o celulă; lumina se stingea și ne cufundam în întunericul cel mai adânc.

***

Când bombardamentele se întețiră, deportaților li se interzise dreptul de a se mai adăposti în aceste buncăre rezervate numai populației germane. Adesea poliția făcea controale și când ne găsea înăuntru ne dădeau cu forța afară; atunci rămâneam sub cerul liber, sub ploaia de bombe, sau ne căutam scăparea printre casele ce stăteau să cadă și care nu puteau nicicum să ne apere de explozii. În ce mod minunat și-a arătat Dumnezeu

bunătatea față de mine în mijlocul atâtor bombardamente și a altor pericole! De câte ori am trăit experiența adevărului acelor atât de frumoase versete din ***Psalmul 91***, care-mi revin mereu în minte!

„Cel ce stă sub ocrotirea Celui Prea Înalt,
și se odihnește la umbra Celui Atotputernic,
zice despre Domnul: El este locul meu de scăpare,
și cetățuia mea, Dumnezeul meu în care mă încred".
.....
„Căci El va porunci îngerilor săi să te păzească în toate căile tale".

Ziua de 18 iunie 1944 este o dată ce va rămâne încrustată pentru totdeauna în memoria mea. În acea zi bombardierele sosiră la ora zece dimineața. Eu și cu ceilalți camarazi ai mei eram ocupați cu lucrările pe care le aveam de făcut la *Jahn Halle*. Pentru că alarma s-a dat cu totul pe neașteptate fiecare căută să-și găsească scăparea încotro vedea cu ochii alergând cât îl țineau puterile; cât ai clipi mă și înființai la intrarea într-un adăpost din vecinătatea gării centrale. Acest adăpost în formă de turn fusese construit în 1939, la începutul războiului. Când putui în cele din urmă să pătrund înăuntru era atât de plin de oameni încât cu chiu cu vai izbutii să ajung sus de tot, unde se afla ultimul loc - cel mai puțin convenabil din punct de vedere al riscului.

Atacul bombardierelor începu cu bombe de calibru mare care căzură la vreo 400 de metri de locul unde eram noi. Dar unda de șoc a exploziilor fu atât de puternică încât adăpostul-turn se cutremură din toate încheieturile și ne adâncirăm în bezna cea mai neagră cu putință.

Exploziile bombelor se înmulțiră în jurul nostru și bubuiturile lor infernale adăugate celor ale artileriei antiaeriene care trăgea cu toată puterea de foc de care dispunea, făcea imposibil să ne putem auzi între noi.

O bătrânică așezată lângă mine îmi zise:

- Tinere, nu ți-e frică?

- E îngrozitor ce se-ntâmplă afară dar eu am încredere în Dumnezeu care este Atotputernic și poate să mă apere de orice rău.

- Te-ai rugat? - mă întrebă atunci; și după ce-i răspunsei afirmativ, îmi ceru cu lacrimi în ochi să continui să mă rog.

De-abia îmi terminasem rugăciunea că exact la picioarele adăpostului nostru căzu o bombă de 250 de kg. și explodă cu un bubuit fantastic de crezurăm că turnul va zbura în mii de fărâme și ne prăvălirăm unii peste alții.

Pentru o clipă avui impresia că nu mai era nici o speranță ca să scăpăm cu viață; pretutindeni în jurul meu nu auzeam decât urlete de groază: părea că dintr-un moment în altul turnul se va prăbuși și ne va îngropa pe toți. În clipa aceea mă gândii la soția mea și la copii și spusei aproape cu voce tare: „Tu știi Doamne cât de fierbinte doresc să mă întorc la ei. Iar tu ești Păstorul cel Bun, tu poți să mă păzești și de-acum încolo, Tu ești Dumnezeul minunilor, ești același ieri, azi și în veci".

În clipa aceea îmi reveni în minte o cântare pe care o învățasem pe băncile școlii duminicale din Moutier, în Elveția, și o repetai de mai multe ori simțind cum cuvintele îi intrau pătrundeau în suflet:

Cum un far strălucitor
Mâție al nopții văl
Dragostea lui Dumnezeu
Ne conduce sus în cer.
O, Doamne, lumina ta
Viu străluce-n depărtări,
Numai ea la tine-aduce
Marinari rătăcitori.

Niciând această cântare nu îmi adusese atâta binecuvântare. De fapt, o uitasem de toți de mulți ani. Pacea îmi reveni în suflet și încercai să le aduc mângâiere celor care gemeau în jurul meu.

Bombardamentul mai ținu încă două ore și de multe ori turnul se zgâlțâi. Înăuntru nu mai era aer și doar cu mare greutate reușeam să respirăm. În cele din urmă porțile adăpostului se deschiseră înaintea noastră. Afară totul fusese cuprins de flăcări. În timp ce ieșeam din adăpost, turla bisericii înaltă de 53 de metri se prăbuși chiar acolo, sub ochii noștri.

Imediat ce mă văzui afară plecai în căutarea camarazilor mei; și ei reușiseră să scape nevătămați, dar unul dintre ei își pierduse mințile.

O Biblie în ucraineană

La plecarea spre Germania, luasem cu mine o Biblie în ucraineană şi mai multe exemplare din Noul Testament în diferite limbi, care scăpară neconfiscate de controlul de la graniţă.

O vreme ţinui totul ascuns printre lucrurile mele din lagăr, cu gândul de a o dărui vreunui prizonier rus sau de altă origine.

Într-o zi, un bombardament ne surprinse în plină activitate şi ne adăpostirăm cât puturăm de repede într-un refugiu de pe *Grosse Allee*, dar din cauză că înăuntru nu era destul loc, poliţia anunţă că toţi străinii trebuia să iasă afară. E inutil să mai adaug că evacuarăm imediat adăpostul, căci cu poliţiştii nu era de glumit. Nemaiştiind unde să ne ascundem, ne hotărârăm în mare grabă să ne refugiem în subsolul de la *Jahn Halle*. În termeni tehnici vorbind, acolo nu eram de loc apăraţi, pentru că deasupra capetelor noastre nu aveam decât un planşeu în grosime de 25 de cm iar subsolul era inundat. Timp de două ore ce păreau că nu se mai termină niciodată, aşteptarăm în locul acela prada celor mai triste temeri, dar prin harul Domnului bombele căzură în partea oraşului unde se afla portul. Odată cu noi se adăpostiseră în subsolul unde băltea apa şi câteva fete deportate din Ucraina; una dintre ele îmi umplu sufletul de milă, atât de nenorocită părea. Prin gesturi şi ajutându-mă şi de câteva cuvinte în nemţeşte reuşii s-o întreb câţi ani avea.

- Doisprezece - îmi răspunse.

Era foarte slabă şi foarte prost îmbrăcată şi mergea în picioarele goale; o întrebai unde se afla lagărul lor.

- Aşteptaţi-mă în seara asta - îi spusei ei şi celorlate fete care erau cu ea - o să-i aduc ceva fetiţei.

În seara aceea mă strecurai afară din lagăr, după ce luasem din dulap o pereche de pantofi adusă tocmai din Franţa şi o pereche de ciorapi de lână, şi după ce ascunsei sub haină Biblia în ucraineană. Când ajunsei la locul în care îmi explicaseră că erau ţinute descoperii că dormitorul lor era chiar trotuarul. O găsii repede pe fetiţa pe care o căutam şi-i dădui lucruşoarele pe care i le adusesem în dar. Între timp se formase un mic grup în jurul nostru şi profitai de ocazie ca să scot Biblia la iveală şi să le-o dăruiesc.

Niciodată nu voi uita cu câtă uimire au primit acest cadou neașteptat acele ființe [illegible]. Toți se strângeau în jurul nostru strigând : *„Biblia!... Biblia!...".* Un tânăr îmi spuse cu ochii în lacrimi: „De ani de zile așteptăm Biblia și ne rugăm pentru asta și astăzi [illegible] în mâinile noastre!". Apoi o deschise plin de evlavie și, tremurând de emoție, se urcă pe o grămadă de moloz și începu să citească cu voce tare. Toți se opriră ca să asculte și își descoperiră capetele în semn de respect. Pentru prima dată după mult timp ascultau ființele lui niște cuvinte care pentru ei erau ca roua cerului.

Îi părăsii cuprins și eu de emoție și nu-i mai întâlnii niciodată de atunci.

Mă îndepărtai puțin printre ruine, căzui în genunchi și-i mulțumii Domnului pentru [illegible] deschisese o nouă ușă Cuvântului Său:

"O Doamne, îți mulțumesc pentru dragostea pe care mi-o porți. Gândurile Tale fie [illegible] pacea în suflet și Tu știi de ce am nevoie. Îți mulțumesc pentru aceste suferințe prin care îngădui să trec și-ți mulțumesc pentru că sunt despărțit de cei dragi ai mei. O Doamne, netezește cărarea înaintea acestei Biblii și arată-te inimilor acestor oameni [illegible]".

Speranțe

În acele zile primii veşti din Elveția de la soția mea care, prin harul Domnului reuşise să fugă din Paris şi se afla la Belp, în cantonul Berna. Ce mare bucurie îmi înv sufletul când citii această veste bună!

Elveția!... Mă gândeam că în lagărul nostru acest nume se pronunța cu reverență şi cu dorință, cu dorința de a te refugia pe teritoriul ei. Mulți dintre camarazii mei încercară să ajungă acolo evadând din lagăr; dar după aceea nu mai auzirăm vreodată despre ei. Câțiva, arestați în timp ce fugeau din lagăr, fură aduşi înapoi într-o stare demnă de plâns: raşi în cap, cu țoalele ferfeniță, dar mai ales într-o stare de slăbiciune fizică de ți se frângea inima văzându-i. Paloarea ce le colorase chipurile vorbea de la sine despre starea fizică mizerabilă în care se aflau: erau de nerecunoscut. Arestați în momentul evadării, fură tratați în cel mai brutal mod posibil, aşa cum obişnuiau naziştii să facă cu această categorie de prizonieri: după ce fură aduşi înapoi, nemții îi trimiseră la muncă forțată.

Elveția! Pentru bieții oameni deportați în lagăr, era un subiect de discuții nelipsit în lungile nopți de nesomn: pentru unii era un motiv de îngrijorare, pentru alții o adevărată obsesie. Când pronunțau numele acestei țări o făceau cu gravitate, ca şi cum ar fi vorbit despre o insulă de libertate.

În întunericul beznă din dormitor, unul dintre tovarăşii mei îşi închipuia că era în Elveția şi servea masa. Recita meniul cu un mare talent oratoric cu un neîndoielnic accent marsiliez.

Erau de toate în această închipuire, de la maioneza bine piperată, până la cafea, fără să fie uitată şunca. Ascultătorii, lungiți pe un strat sărăcăcios de paie se lăsau furați de aceste fantasmagorii.

- Şi ştiți că o astfel de masă copioasă - explica auditoriului oratorul de ocazie, căutând să dea discursului său un final de efect - la Geneva se încheie cu o țigară luuungă? - Aceste cuvinte provocau exclamații pline de stupoare şi de dorință.

Mai mare ecou în mintea acelor nefericiți avea imaginea țigării decât cea a maionezei, căci această patimă grozavă îi înrobeşte pe oameni. Când ajungi în această stare simți că trebuie să fumezi cu orice preț, oricât de mult te-ar costa. Nu-ți dai seama de ea atâta timp cât e de ajuns să te deplasezi cincizeci de paşi până la tutungerie. Atunci

când tutunul îți lipsește - și acesta era cazul camarazilor mei fumători - te cobori la nivelul de lucruri înjositoare. Așa făceau și tovarășii mei care culegeau de pe stradă chiștoace incredibil de scurte, căci și pentru germani tutunul fusese rațională. Din mizerii adunate de pe pavaj sau de prin șanțuri se reconstituia o țigară pe care opt sau zece robi ai zeului fum și-o treceau unul altuia după ce trăgeau unul sau două fumuri. Fiecare dintre cei care beneficiaseră de acest "privilegiu" deosebit trebuia să bage mîna-n pungă și să achite traficantului de otravă improvizat o sumă mergând de la 50 de pfenigi până la o marcă. Iar atunci când încheiau acest ritual arătau ca roși pe dinăuntru, măcinați de această patimă. Câte unul ajungea să-și vândă rația de hrană pentru două-trei grame de tutun adunat de pe trotuar.

Într-o zi un coleg din Marsilia, chinuit de dorința de a fuma, strigă la mine: „Da, ai dreptate, fumatul este o patimă, e chiar un păcat. Cât de nenorocit sunt, cât de nenorocit sunt!", și, spunându-mi aceste cuvinte, își ascundea capul în palme cu un gest disperat. Cel care îmi vorbea nu era un creștin ci un borfaș care venea din cartierele rău famate ale Marsiliei.

- Ce lucru neprețuit este să ai un Salvator care a coborât pe pământ ca să sfărâme lanțurile păcatului și ca să ne elibereze de patima tutunului! - îi spusei.

- O, cât de mult aș vrea să cred și eu la fel ca tine - îmi răspunse. - Tu cel puțin ești eliberat de tot. Și eu care credeam că sunt un om puternic, așa cum sunt recunoscut în lumea mea, sunt de fapt sclavul câtorva firișoare de tutun!

Aprovizionarea cu alimente devenea din ce în ce mai dificilă. Fără nici o îndoială la Hamburg eram mai bine tratați decât fusesem la Saar în perioada primei mele detenții. Totuși și aici hrana era neîndestulătoare și de ceea nu aveam destulă putere ca să putem face față lucrărilor pe care comandanții germani le pretindeau de la noi. Din această cauză, fui convocat în mai multe rânduri la poliție care mă amenința în fel și chip; de acum mă obișnuisem însă cu limbajul lor autoritar în care cuvintele *Gestapo*, *Polizei*, *Kontrolle*, *Producktion*, *Leistung* (efort), *Verhaftung* (arest) erau de folosință obișnuită.

Pe de altă parte, cea mai mare parte a celor deportați din sudul Franței nu aveau nici unele și mulți dintre ei arătau ca niște umbre.

Viața deveni insuportabilă din cauza foamei care ne hărțuia necontenit și a bombardamentelor continue; privirile noastre scormoneau în cel mai mic ungher în care se putea găsi ceva în stare să potolească animalul din stomac; cazanele de gunoi deveniră din nou ținta explorărilor noastre și ne dădeam în vânt - ca iepurii - după foile de varză crudă.

Dar vestea neașteptată a debarcării din Normandia și a victoriilor trupelor aliate ne făcea să întrevedem un sfârșit apropiat suferințelor noastre. Ce-nseamnă nădejdea!

Vestea zbură ca vântul dintr-un lagăr într-altul. Civilii germani ne relatau pe ascuns, evenimentele care se petreceau pe front. Un prieten de-al meu care activa în rezistența germană și care asculta posturile engleze de radio, mă ținea tot timpul la curent cu situația de pe front.

„Nimic"

Cu toate acestea ar fi trebuit să treacă aproape un an de la debarcarea din Normandia până la ocuparea Hamburgului şi în tot acest timp am fi fost ţinuţi izolaţi de restul lumii, fără să avem veşti din Franţa.

În anumite perioade trebuia să lucrăm în port. Acest obiectiv militar şi baza de construire a submarinelor din apropierea lui reprezentau pentru noi un pericol permanent şi, ori de câte ori trebuia să muncim în aceste două locuri, mergeam cu inima grea, plină de presimţiri sumbre. Trebuia însă să ne supunem ordinelor.

Ca urmare a ultimelor evenimente care interveniseră pe front, poliţia era cu ochii pe noi şi ordine severe fuseseră date în privinţa noastră.

Într-o dimineaţă munceam pe un vapor la descărcat marfă. Înainte de a începe lucrul mă adresai tovarăşilor mei:

- Prieteni, le spusei, să-i cerem lui Dumnezeu să ne protejeze. În locul acesta suntem în mare pericol. Să-l rugăm pe Dumnezeu să ne ferească de bombardamente, pentru că dacă ar începe să cadă bombele n-am avea nici măcar unde să ne adăpostim şi am pieri cu toţii sub explozii.

Un tânăr se apropie de mine surâzând trist.

- Cine vorbeşte de Dumnezeu? - întrebă. - Dumnezeu nu există! Apoi îşi deschise cămaşa şi strigă: „Priviţi aici". Pe piept, în dreptul inimii, avea tatuat un cuvânt. Acel cuvânt era: NIMIC.

Rămăsei oarecum descumpănit, dar Dumnezeu îmi dădu înţelepciunea necesară ca să-i dau răspunsul potrivit.

- Minţi - îi răspunsei privindu-l drept în ochi. - În inima ta în care crezi că poţi susţine că nu e nimic există dragostea pentru mama ta, frica de moarte, conştiinţa binelui şi a răului. Aceste lucruri, că-ţi convine sau nu, sunt în inima ta.

- Nu-i adevărat - mă contrazise el cu hotărâre - eu nu mă tem nici de Dumnezeu şi nici de moarte.

- Tu ai venit de curând aici. O s-avem curând prilejul să ne dăm seama dacă e adevărat că nu te temi de moarte.

În ziua aceea n-a fost nici un bombardament. A doua zi ne întoarserăm la lucru, dar nu ne-apucarăm bine de treabă că prietenul nostru „Nimic" căzu în apă. Îl văzui zbătându-se şi strigând după ajutor, neştiind să înnoate. Mă aruncai în apă şi, după multe eforturi, reuşii să-l scot din apă teafăr şi nevătămat. Faţa îmi sângera pentru că, zbătân-du-se, mă zgâriase cu unghiile, dar, prin harul Domnului scăpase cu viaţă.

– Ai văzut că ți-e frică de moarte? - îi spusei.

– Da - răspunse furios - dar voi ce-aveți în inimă?

– Îl avem pe Isus Cristos.

– Cuum?

– Vino pe la mine în lagăr; acolo țin niște întâlniri în care citesc din Biblie.

Și veni într-adevăr într-una din seri și se converti la credință. A fost nevoie ca acel [illegible] să ajungă într-un lagăr ca să fie pus față în față cu propria sa conștiință și pentru a-l [illegible] pe Dumnezeu.

Acum înțelegeam și mai bine de ce Domnul îngăduise deportarea mea în Germania. În lagărele de acolo mulți oameni se întorceau spre Creatorul lor aducându-i [illegible] suferința și păcatele lor.

Cititorule, care nu ai cunoscut suferințe ca cele prin care am trecut noi în lagăr, [illegible] ai trăit poate într-o țară care nu a cunoscut războiul, i-ai mulțumit tu lui Dumnezeu pentru acest har, pentru această protecție divină? Ai venit înaintea crucii cu smerenie și [illegible] pocăință? Dacă nu ai făcut-o, gândește-te că cei care, chinuiți de suferințe, s-au întors [illegible] Dumnezeu și s-au pocăit, se vor ridica împotriva ta ca pârâși împreună cu regina din [illegible], și în acea zi religiozitatea și evlavia ta prefăcute nu vor putea să te ajute în nici un [illegible]. *„Nu vezi că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință?"* (***Romani 2:4***).

Aşteptarea

Viaţa devenise pentru noi o continuă aşteptare: aşteptare ziua, aşteptare noaptea, fiecare clipă era aşteptare. Cum aveau oare să se termine toate acestea pentru noi? Germanii, în încercarea lor disperată de a se apăra, nu ne vor trimite oare să săpăm tranşee pe front? Totul lăsa să se întrevadă această posibilitate. Un lot de prizonieri francezi fusese deja deplasat în acest scop în împrejurimile Kölnului.

Într-o zi aproape toţi tovarăşii mei refuzară să mănânce supa care nu era decât apă fiartă, iar apoi refuzară şi să continue munca, lucru care ar fi adus serioase daune producţiei. Poliţia germană sosi în grabă la faţa locului. Furăm adunaţi la un loc, în timp ce presimţirile cele mai negre ne treceau prin minte, pentru că aceşti domni de pe *Arbeitsfront* ("Frontul muncii" - n.tr.) erau îmbrăcaţi în uniforme militare iar chipurile lor fierbeau de mânie. În faţa şantierului remarcai prezenţa maşinilor militare, ai căror ocupanţi, înarmaţi cu mitraliere aşteptau ordinul de a ne duce de acolo. Încotro? Spre necunoscut...

Mulţumită intervenţiei unei personalităţi foarte influente a Hamburgului (pe nume Bartholomay), care ne luă apărarea cu mult tact, izbutirăm să ieşim încă o dată dintr-o situaţie dificilă. Mai mult, această persoană, care ulterior ne sări în ajutor în multe alte împrejurări, se oferi să ia asupra sa răspunderea producţiei ca şi pe aceea, mult mai delicată, a conducerii lagărului.

Întregul oraş era în fierbere. Se ridicau baricade, dar nu se ştia sigur dacă atacul avea să vină dinspre est sau dinspre vest; noi eram folosiţi la săparea de tranşee anticar. munceam în nişte condiţii sub orice critică, dar şi mai de plâns decât noi erau femeile şi tinerele rusoaice care erau folosite pentru aceleaşi lucrări. Ziua întreagă, indiferent de vremea de afară, acele sărmane femei trebuia să se lupte cu târnăcopul şi cu lopata. Multe dintre ele erau nevoite din cauza frigului să-şi acopere picioarele cu ziare legate cu sârmă în loc de ciorapi.

O descoperire şi o încredinţare

Dorinţa de a-mi revedea copiii era tot mai puternică şi mai hărţuitoare. Neliniştea pentru soarta celor dragi se transforma în obsesie. Câteodată un tovarăş exclama: „Ah, de-aş putea să-i mai văd odată pe ai mei, măcar pentru un singur minut şi de la depărtare?". Un altul îi scria în fiecare seară nevestei o scrisoare în care îi dădea sfaturi pentru copii şi după ce o termina mă privea cu ochii în lacrimi şi o rupea în bucăţi zicându-mi: „Ah, cât de mult sufăr pentru că nu pot să le trimit nici o veste alor mei!", şi în fiecare seară îşi scria scrisoarea. Avea cincizeci de ani. Uneori îmi spunea: „Vezi tu, dragă Dapozzo, eu îmi iubesc soţia la fel ca în ziua cea dintâi a dragostei noastre". Aveam un profund respect pentru acest camarad drag, dacă nu pentru altceva, atunci măcar pentru cât de mult suferea şi pentru dragostea faţă de ai săi. Când mă gândesc câtă dezbinare există în multe familii, îmi spun că mulţi creştini ar putea lua exemplu de la el.

În tot acest timp nu uitam să aduc nevoile mele înaintea lui Dumnezeu căci este scris:

„Aruncaţi asupra Lui orice îngrijorare, căci El însuşi îngrijeşte de voi".

Într-o noapte de nesomn, după ce mă rugasem Domnului cerându-i să mă ajute să ajung din nou la ai mei, o stare de odihnă şi de încredere puse stăpânire pe inima mea; această descoperire fu atât de puternică, încât putui să-mi spun cu toată siguranţa:

„Da, îi voi revedea, cu ajutorul Domnului; în curând voi pleca în Elveţia".

Astfel simţii profund ceea ce este acum scopul meu - nevoia de a mărturisi, prin intermediul acestei cărţi, despre ajutorul şi credincioşia Domnului faţă de mine, ajutor şi credincioşie ce mi-au fost descoperite într-un chip minunat.

Dimineaţa, încurajat de această încredinţare, le împărtăşii camarazilor mei intenţia de a cere o viză pentru Elveţia. Bineînţeles că ei nu mă luară în serios şi râseră de mine. Atunci luai un creion şi scrisei pe dulap aceste cuvinte:

"Isus spune: *'Ceea ce veţi cere în numele meu, voi face!'*."

- Chiar crezi asta! exclamară ei cu ironie.

- Bineînţeles. Dumnezeu îmi va da ceea ce-i cer şi va găsi calea prin care să ies din această ţară şi să mă duc la ai mei. Sigur că aici puterea e în mâinile autorităţilor care mă ţin în lanţurile lor, dar Dumnezeu care e atotputernic, rupe toate lanţurile şi nimic nu poate sta împotriva voiei Sale şi a planurilor Lui.

Chiar în ziua aceea completai un formular de cerere ca să mi se permită să mă prezint înaintea autorităților competente pentru obținerea vizei. Când ajunsei la ghișeul unde trebuia să mă adresez, funcționarii mă recunoscură și-mi făcură semn să mă apropii. Le răspunsei simplu: „Vreau o viză ca să-mi pot vizita familia în Elveția". Cuvintele mele produseră un efect la care nu mă așteptam. Funcționarii se priviră râzând zgomotos. Unul dintre ei îmi aruncă câteva vorbe:

- Ți-ai pierdut mințile? Ori poate Dumnezeul tău o să-ți dea viza germană?

- Da! - răspunsei sigur pe mine. Atunci începură să vorbească între ei dar nu înțelesei nimic din ceea ce discutau.

Rămăsei acolo în fața ghișeului, întrebându-mă dacă era cazul să ies sau dacă trebuia să mai aștept ca să suport batjocura lor. În cele din urmă, unul dintre ei păru să-și dea seama de prezența mea și-i întrebă pe ceilalți:

- Ce facem cu ăsta?

- N-are decât să completeze formularele - i se răspunse. - Dar nu-i va folosi la nimic. E absurd.

- Să spunem că e inutil - interveni un altul. - Dealtfel fiecare dintre noi și-ar dori să poată pleca în Elveția, dar știm foarte bine că numai serviciile comandamentului *S.S.*-ului sunt autorizate să aprobe acordarea vizelor pentru o țară neutră și se știe sigur că din cauza spionajului, nimeni nu va primi permisiunea de a trece în Elveția dacă nu are semnătura comandantului *S.S.*-ului, Heinrich Himmler, în persoană. Ne aflăm în plin război, dragă domnule, și trebuie să fim mai atenți decât niciodată".

Auzind rostindu-se numele lui Himmler, avui senzația că toată siguranța mea de până atunci mă părăsește dintr-o dată. Funcționarul îmi aduse formulare pe care le completai în cinci exemplare și le dădui șefului de birou. Acesta clătină din cap, și după ce parcurse datele pe care le scrisesem îmi spuse: „Noi o să le trimitem mai departe prin serviciile competente de la Berlin și apoi o să așteptăm să vedem dacă Dumnezeu e viu sau e mort. O să vă ținem la curent".

În timp ce coboram scările un nume îmi revedea stăruitor în minte: Heinrich Himmler. O altă ispită veni să-mi clatine credința: îmi ziceam că funcționarii n-aveau să trimită hârtiile mele la Berlin ci le vor arunca la coș.

Oare mă amăgisem singur? Chiar în acea clipă un vânzător de ziare trecea pe dinaintea mea: pe prima pagină a ziarelor pe care le ținea în mână era o fotografia mare. „Dar e chiar el!", exclamai în gând. Era *Reichsführer*ul Heinrich Himmler cu figura lui antipatică, fotografiat în cursul unei ceremonii de depunere a jurământului de către un contingent de tineri din trupele *S.S.* Era îmbrăcat în uniformă militară iar pe cap avea faimoasa caschetă de ofițer german pe care o cunoșteam prea bine.

De acel om depindea soarta mea. Încercai să mi-l imaginez așezat în spatele biroului cu cererea mea în mână.

- Va semna oare? - mă întrebam în sinea mea.

Noroc că-mi veni în minte acest verset din Biblie:

„La Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință".

Ce mare făgăduință! Și ce largi și luminoase orizonturi deschide înaintea ochilor noștri!

Numele Domnului e un turn de scăpare;
cel drept aleargă la el şi găseşte adăpost".

- Nu, soarta mea nu depinde de Himmler, ci de Dumnezeu! - exclamai.

Seara mă reîntâlnii cu camarazii mei în lagăr.

Toţi se interesară dacă făcusem ceva şi mă întrebară aproape în cor:

- Ai obţinut viza?

- Hârtiile mele sunt în drum spre Berlin - le răspunsei.

- Eşti sigur?

- Tot ce pot să vă spun e că Dumnezeu le va purta de grijă. Spunând aceste cuvinte, trăsei o liniuţă pe dulapul meu, lângă cuvintele pe care le scrisesem în aceeaşi zi.

- Şi ai de gând să trasezi câte o liniuţă în fiecare zi ? - mă întrebară zâmbind. La semnul meu afirmativ, clătinară neîncrezători din cap.

- Numai să fie dulapul destul de mare - spuse unul dintre ei. Ar trebui să faci mai mici liniuţele, aşa ai avea mai mult loc - adăugă un altul.

Alarma aeriană puse capăt acestor glume, fiecare căutându-şi scăparea în adăpostul cel mai apropiat. După ce intrai în adăpost, începui să-mi fac socoteli. „Trebuie să iau în calcul, îmi ziceam în gând, cel puţin o lună până să primesc un răspuns de la Berlin. Ba nu, o lună este prea mult".

***

În lagăr, viaţa mergea înainte. Măsurile pe care poliţia le luase faţă de noi denotau starea de nervozitate a autorităţilor; într-adevăr, evenimentele se precipitau atât pe frontul de vest cât şi pe cel de răsărit. În perioada aceea eram folosiţi ca să înmormântăm morţii care rămâneau în urma bombardamentelor; erau îngropaţi în gropi comune, în *Ohlsdorf*, cimitirul Hamburgului. Era o treabă extrem de neplăcută. Nimeni nu se mai gândea la înmormântări solemne, la flori şi coroane, la rugăciuni sau la fanfară!

Problema se rezolva rapid: membrele împrăştiate şi trupurile îmbucătăţite ale celor sfâşiaţi de bombe erau adunate şi puse într-o groapă, după care erau acoperite cu pământ. Dealtfel unde să găseşti lemn pentru atâtea coşciuge? La Hamburg, penuria era atât de mare şi atât de generală încât era clar că în cazul unui atac oraşul nu avea să reziste prea mult timp. Într-o zi furăm anunţaţi că sâmbăta după-amiaza şi duminica urma să fim consemnaţi în lagăr fără obligaţia de a ieşi la muncă. Firesc, nu ne comunicară motivul pentru care se luase această măsură; dar bănuirăm imediat despre ce era vorba: rezervele de materii prime erau pe sfârşite. Pe de altă parte căile de comunicaţii erau bombardate şi mitraliate în plină zi în aşa fel încât transporturile erau practic paralizate.

Se scursese o lună de zile de la data la care depusesem cererea de viză. Pe dulapul meu se aliniaseră treizeci de liniuţe trase cu creionul sub versetul din Biblie şi tot fără să fi primit vreun răspuns. În fiecare seară camarazii îmi aminteau:

- Ţi-ai tras liniuţa pe ziua de azi?

Răspunsul avea să vină după trei luni. Între timp venise iarna. Neaua care acoperise cu mantia ei albă ruinele, dădea oraşului o înfăţişare dezolantă atât de intensă încât făcea ca dorinţa de a fugi din acele locuri atât de inospitaliere să devină irezistibilă.

Într-o seară, cea mai întunecată stupoare puse stăpânire pe sufletele noastre. Un tovarăș de lagăr adusese cu el un ziar care avea pe prima pagină un titlu scris cu litere de o șchioapă: *„Formidabilă ofensivă a lui Von Rundstedt în Ardeni. Dușmanul bate în retragere abandonând cantități uriașe de armament și muniție. Înaintarea continuă.*

Șeful lagărului, un bătrân ofițer de marină, jubila. De la o vreme, din cauza întorsăturii pe care o luaseră evenimentele se mai îndulcise. Acum redevenea așa cum știam înainte și părea că întinerise cu douăzeci de ani; explica gesticulând că germanii înaintaseră atât de mult că ajunseseră fix la 60 de kilometri nord de Paris. Noi ne uitam unul la altul de-a dreptul îngroziți.

Dezamăgirea pusese stăpânire pe toate fețele.

- Deci așa, n-o să mai ieșim niciodată din pușcăria asta? - spuse unul și spunând aceste cuvinte era scuturat de o criză de nervi.

Acest succes de scurtă durată fusese îndeajuns ca să canalizeze toate energiile partidului nazist. Se putea vedea iarăși pe străzi o mulțime de tineri purtând pe brațe banderole cu zvastica.

Lupte şi îndoieli

Într-o dimineaţă mă anunţară să mă prezint la *Serviciul pentru Problemele Străinilor.*

- Este în legătură cu viza - mi se spuse.

Vestea făcu ca inima să-mi bată mai tare... după trei luni de aşteptare! Nu fără emoţii mă prezentai la acelaşi ghişeu, în faţa aceloraşi funcţionari. De cum intrai în încăperea unde se aflau ghişeele mă recunoscură şi zîmbiră. Cât despre mine eram încredinţat că viza era acolo şi mă aştepta în vreun sertar. Fireşte că mai era necesară cine ştie ce formalitate, cert era că aveam să plec în sfârşit spre Belp, în Elveţia. „În felul acesta de Crăciun voi fi lângă ai mei", gândii.

După ce în mod intenţionat mă lăsară să aştept mult timp, funcţionarul îmi întinse formularele pe care le completasem în urmă cu trei luni spunându-mi:

- Ne-au fost trimise înapoi de la Berlin. Cererea ţi-a fost respinsă.

După care, privindu-mă fix în ochi, adăugă: „Dumnezeu e mort".

Pe moment fui atât de uluit de această veste că îmi fu imposibil să-i dau vreun răspuns, dar după câteva clipe reuşii să reacţionez:

- Nu, domnule! Isus Cristos este biruitor şi trăieşte cu adevărat. Aşa că am să fac o altă cerere.

Îmi dădu formularele şi le completai pentru a doua oară. După ce îmi pusei semnătura pe ele, vrusei să i le dau funcţionarului care însă refuză să mi le primească.

- Nu ştiu unde le-am mai putea trimite - îmi spuse. - Nu uita că cererea ta a fost respinsă. Ştii ce-ţi mai rămâne de făcut? Să-i trimiţi formularele Dumnezeului tău.

- Bine - spusei, şi ieşii de acolo.

Acum chiar nu mai ştiam ce să fac. Aveam formularele în buzunar dar era clar că asta nu era destul. Seara, în lagăr, tovarăşii mei se întrecură în a mă certa şi a-mi da sfaturi.

- Noi ţi-am spus de la bun început. Nu merită osteneala să o iei de la capăt. În vremea asta eu priveam la versetul din Biblie pe care-l scrisesem pe dulap şi la şirul de liniuţe verticale. Ce lung se făcuse! Nu, nu puteam să şterg acel verset: o să-l las acolo şi voi continua să cred, chiar şi atunci când nu voi mai avea nici un motiv să mai sper. Pusei mâna pe creion şi mai trăsei o liniuţă.

- Eşti nebun - îmi aruncară camarazii. - Caută să fii rezonabil! Fii conştient de situaţia ta!

Unul dintre ei care mai târziu avea să-şi piardă viaţa în timpul unui bombardam
îmi spuse:

- Crede-mă ce-ţi spun. Am cincizeci de ani, sunt un om cu experienţă: pentr
nu mai există scăpare; e mai bine să-ţi scoţi din cap ideea asta fixă care nu-ţi aduce d
frământări fără rost.

Ispita era mare; adesea mă pomeneam întrebându-mă în gând: „M-a părăsit
Dumnezeu? Mai sunt copilul lui sau e numai o impresia a mea, un sentiment
închipuire? Şi apoi, sunt eu cu adevărat *născut din nou*? M-am smerit oare destul
mult?".

Câteva zile după aceea mă simţeam atât de nefericit încât priveam cu invidie la
morţi. Cu toate acestea, în fiecare seară mai adăugam câte o liniuţă pe dulap.

Amintindu-mi un fragment din „Călătoria creştinului" de Bunyan, îmi regă
echilibrul spiritual. Revăzui cu ochii memoriei acel fragment cu *Creştinul* sau cu *Pli*
nădejde în castelul îndoielii şi, prin harul Domnului, mă simţii din nou încurajat: „*
Doamne, orice neascultare şi orice nesupunere îşi primeşte dreapta răsplată. Dă, D
e biruitor şi viu cu adevărat. Aleluia! Fii slăvit, o Doamne, pentru dragostea şi pen
credincioşia ta nemărginite".

Crăciunul... întâlnire între creştini

Crăciunul veni cu întregul său bagaj de amintiri din copilărie aducându-ne în suflet o notă de nostalgie şi de durere.

În vastul dormitor al lagărului câţiva dintre camarazii mei cântau:

Crăciunul din casele noastre. Crăciunul din Franţa!...

Nu aprinsesem nici un foc la care să ne încălzim oasele îngheţate în acel decembrie aspru; combustibilul se rărise de tot şi era interzis să mai faci focul. Aproape toţi ceilalţi ne întinseserăm pe culcuşurile de paie şi-şi lăsau gândurile purtate pe aripi de vis; fiecare se gândea la ai săi aflaţi la depărtare. De şase luni nu mai aveam absolut nici o veste de la cei dragi. Ne despărţea de ei linia frontului care făcea imposibil ca ceva să poată ajunge până la noi.

Mă furişai afară din lagăr şi, printre ruine, mă îndreptai către Eppendorf. Ştiam că în *Bendrothsweg* exista o capelă micuţă numită *Betania*. Când ajunsei acolo, serbarea tocmai începuse. Capela era plină ochi. Mă simţii pătruns de o bucurie inefabilă: bucuria Crăciunului. Pomul de Crăciun îmbrăcat în lumină aducea acea notă gravă şi în acelaşi timp senină, ce caracterizează sărbătoare închinată Mântuitorului. Atmosfera de Crăciun din capelă mă înduioşă atât de mult încât îmi fu cu neputinţă să-mi opresc lacrimile. Şi când copii intonară cu glăscioarele lor imaculate şi atât de dulci *Stille Nacht, heilige Nacht*, cu mare greutate îmi stăpânii hohotele de plâns.

Remarcai că mulţi oameni din acea adunare purtau doliu. Predicatorul, un adevărat apostol, prezenta mesajul Crăciunului cu atâta credinţă şi sinceritate încât mă simţii copleşit de cuvintele lui pline de dragoste. Era german şi tot germani erau şi aceia care mă înconjurau, dar eu vedeam în ei numai fraţi în Cristos. Ştiam că nu ei erau pricina grozavului război care îi despărţea pe apostoli, şi care-i aruncase fără voia lor în tabere adverse. Dimpotrivă, sufereau şi ei la fel ca mine de pe urma acestei stări de lucruri.

„Pace pe pământ, şi bună învoire între toţi oamenii". Nu puteai vedea vreo diferenţă socială între toţi acei copii ai lui Dumnezeu care erau acolo. Cei mai mulţi nu mai aveau unde să locuiască; alţii pierduseră totul în bombardamente: rămăsei cu puternica impresie că formau o singură familie, una spirituală, şi că Isus îi unea într-o frăţie foarte strânsă.

Sărbătoarea continuă cu cântări minunate și cu un program care, erau [illegible] sigur, n-ar fi fost pe placul autorităților naziste. Rămăsei uimit de atâta curaj. Predicat spunea:

- Scumpi frați, să ne smerim pentru greșelile și pentru culpele autorităților [illegible] și pentru ca Domnul să dea poporului nostru harul de a se adresa, în păcatul și în mizeria în care se află, Lui.

În fine, după o ultimă cântare a corului, sărbătoarea luă sfârșit.

Pastorul se îndreptă spre ușă ca să dea mâna cu toți la ieșire. Când ajunsei în fața lui păru uluit văzându-mă îmbrăcat în uniforma armatei franceze. Îmi strânse mâna punându-mi o întrebare directă: „Sunteți copil al lui Dumnezeu, sunteți mântuit?"

La răspunsul meu afirmativ îmi strânse încă o dată mâna entuziasmat, spunându-mi: „Pentru noi creștinii nu există hotare, noi suntem una în El, nu-i așa?"

Simții în clipa aceea că Duhul lui Dumnezeu ne unea și-i replicai: „Da, noi suntem frați".

Alte persoane se strânseră în jurul nostru. Vruseră să știe cine eram, de unde veneam și îmi cerură fotografia soției și a copiilor mei. O soră care conducea Spitalul *Martinistrasse* mă invită să iau masa acolo în duminica următoare. Îmi găsisem în sfârșit o familie!

Cina Domnului

În duminica următoare mă întorsei la capelă. Era din nou plină până în ungherele cele mai ascunse. Mă aşezai în locul cel din urmă de lângă uşă. După un mesaj plin de [illegible] spre slava Domnului, adunarea se pregăti să ia parte la Cina Domnului. „De ani de zile nu am mai luat Cina", îmi zisei în gând.

Ceremonialul era foarte emoţionant. În grupuri de câte doisprezece, membrii adunării, întorşi la credinţă şi renăscuţi în Domnul, avansau până înaintea amvonului unde se plecau pe genunchi; fraţi prezbiteri rosteau versete din Cuvântul Domnului şi împărţeau pâinea şi vinul. Totul se desfăşura într-o ordine desăvârşită, iar Duhul lui Dumnezeu lucra. Mă simţeam binecuvântat de acele mesaje, dar nu mă puteam hotărî să mă apropii de amvon ştiind că legile naziste nu-mi îngăduiau, ca deportat, să iau parte la manifestările religioase sau politice ale populaţiei germane. Ultimele persoane care luaseră pâinea şi vinul erau încă în genunchi reculegându-se, când în încăpere se ridică deasupra tuturor o voce puternică - vocea predicatorului.

- Avem printre noi un frate scump de la Paris, un frate în Isus. Pentru noi ar fi o bucurie foarte mare dacă ar accepta să ia pâinea şi vinul împreună cu noi. În acelaşi moment îmi făcu semn să mă aproprii; îmi făcui loc printre credincioşii care umpleau adunarea şi mă pusei în genunchi. Niciodată nu voi putea uita clipa aceea. După ce ne ridicarăm, un sergent din *Wehrmacht* şi un ofiţer invalid care îngenunchease lângă mine ca să ia parte la Cina Domnului, îmi strânseră mâna emoţionaţi.

La amiază fui primit de surorile de la Spitalul *Martinistrasse*. În uriaşa sală de mese se strânseseră vreo sută cincizeci de surori. Acest spital era una dintre puţinele clădiri care scăpaseră de distrugere. Sora directoare mă aşeză lângă ea: era o femei cu un comportament foarte nobil şi care părea să fi trecut de şaizeci de ani. După ce toată lumea se aşeză, se ridică şi împreună cu toate celelalte surori rosti o rugăciune; apoi se cântă o cântare şi, în sfârşit, directoarea mă prezentă:

- Avem plăcerea - spuse - de a avea astăzi alături de noi un copil al lui Dumnezeu de la Paris. Am vorbit cu el în această dimineaţă şi vă pot spune că şi el a fost renăscut prin puterea Domnului şi prin harul Său: de aceea este fratele nostru în Cristos la fel ca toţi cei din întreaga lume ce aparţin turmei celor răscumpăraţi. Noi îi urăm bun venit şi dacă printre camarazii săi din lagăr mai sunt şi alţi fraţi care nu au pe nimeni în acest oraş vor găsi totdeauna un adăpost la noi. Bun venit fratelui nostru.

După masă, directoarea făcu un semn şi o soră se apropie şi îmi puse în faţă un mic pachet.

- E cadoul dumneavoastră de Crăciun - îmi spuse.

Le mulțumii tuturor pentru bunătatea pe care mi-o arătaseră și plecai.

Când ajunsei în lagăr constatai că darul de Crăciun pe care-l primisem era [illegible] din câteva prăjituri: erau primele pe care le gustam după mai bine de un an de zile.

Exemplul dat de aceste surori în Cristos care făceau adevărate minuni în inimile lor de a salva vieți și suflete și a căror viață era cu totul sacrificată pentru El îmi [illegible] sufletește. Dumnezeu privește la inima omului și El va ști în ziua cea mare să răsplătească atâta dragoste pentru alții, căci și un pahar cu apă dat celor mai mici va fi răsplătit.

N-am să le uit cât voi trăi pe surorile din biserica *Betania* din Hamburg.

Dumnezeu lucrează

La câtva timp după aceea primii sarcina de a mă ocupa de construirea unui adăpost [illegible] bombardamentelor. Acest adăpost era destinat membrilor partidului nazist şi [illegible] special familiei *Oberregierungsrat*ului Busse care reprezenta oraşul Hamburg la [illegible].

Herr Bartholomay, despre care deja am amintit, răspundea de această lucrare şi [illegible] mă puse în legătură cu *Herr* Busse, care vroia să cunoască personal cum înaintau [illegible]. Din primul moment văzui în aceasta o ocazie nemaipomenită de a-i vorbi acestui [illegible] de rang înalt despre ceea ce aveam pe suflet. *Herr* Bartholomay îmi susţinu cu [illegible] căldură cauza, încât *Herr* Busse, după ce reflectă puţin, se declară dispus să [illegible] pentru problema mea chiar pe lângă comandantul *S.S.*-ului.

Îmi ceru diferite informaţii pentru a se pune la curent cu cazul meu.

- Într-o zi o să primiţi negreşit un răspuns - mă asigură el.

Ce neaşteptată răsturnare de situaţie! În seara aceea la întoarcerea în lagăr mi se [illegible] că-mi crescuseră aripi; sosind la dormitor fără să mă dezbrac sau să mă aşez, mă [illegible] direct la dulap şi trăsei o liniuţă lungă pentru ziua aceea. Camarazii mei se întrebau [illegible] ce se întâmplase cu mine şi mă priveau miraţi.

În câteva cuvinte le povestii întâlnirea pe care o avusem în ziua aceea, dar ei nu [illegible] se lăsară deloc convinşi şi găsiră de cuviinţă să ridice fel de fel de obiecţii.

- Oricâte intervenţii ai face pe lângă autorităţile acestei ţări, n-ai să rezolvi nimic [illegible] şi n-ai să ai parte numai de neplăceri - îmi spuseră ei.

Între timp, la Hamburg viaţa devenise cu totul insuportabilă. Bombardamentele se [illegible] înmulţeau; seara, abia apucam să ne terminăm sărăcăcioasa cină, că trebuia să plecăm în [illegible] căutarea unui adăpost. Când bombardierele atacau Berlinul, la întoarcere treceau pe deasupra Hamburgului şi îşi descărcau deasupra noastră bombele care le rămâneau. Trebuia să aşteptăm mult înainte de a ne întoarce în lagăr. Adăposturile nu prezentau [illegible] siguranţă, pentru că bombele erau atât de puternice încât nimic nu le putea rezista: [illegible] avioanele aliaţilor lansau bombe ce cântăreau zeci de tone.

Într-o zi mă găseam într-un mic adăpost însoţit de câţiva camarazi: de îndată ce [illegible] începu bombardamentul, mă cuprinse o atât de puternică nelinişte că-mi fu cu neputinţă [illegible] să mai rămân acolo. Parcă auzeam o voce care-mi zicea: „Nu mai sta aici! Fugi!".

- Aici suntem în pericol - le spusei camarazilor - cine vrea să vină cu mine?

Numai doi dintre ei se declarară de acord să mă însoţească şi ne adăpostirăm tustrei printre dărâmături. De-abia ne aruncarăm la pământ (când cădeau bombele trebuie să te întinzi pe spate şi să ţii gura deschisă) că două bombe de calibru mare căzură cu bubuit formidabil drept pe adăposul pe care tocmai îl părăsisem, urmat de o ploaie de cărămizi, de moloz şi de resturi metalice. Urlam cât mă ţineau puterile dar camarazii nu mă auzeau; urlau şi ei dar nici eu nu îi auzeam. Eram năuciţi de bubuitul exploziei şi de presiunea masei de aer dislocată. Adăpostul nu rezistase exploziei şi după bombardament nu mai găsirăm sub dărâmături decât cadavre. Dumnezeu mă păzise şi de această dată.

De-acum, seara nici nu ne mai osteneam să ne dezbrăcăm pentru că uneori bombardamentele se dezlănţuiau chiar în clipa în care se dădea alarma; nu ne mai odihneam aproape deloc. Duminica alarmele şi bombardamentele începeau din zori de dimineaţă

Într-o sâmbătă dimineaţa, după un bombardament, veniră după mine în lagăr şi mă duseră la *Pressehaus* ("Casa Presei" - n.tr.) împreună cu alţi 12 camarazi; Casa Presei fusese lovită de câteva bombe de mic calibru.

Un funcţionar mă aştepta şi îmi arătă ce aveam de făcut. „Este sediul reprezentantului ministerului producţiei", îmi dezvălui el, „un personaj foarte important care are puteri foarte largi. Faceţi cum credeţi mai bine: important este ca totul să fie gata până mâine, duminică, la ora 20, când o altă echipă va veni să vă înlocuiască ca să aducă birourile, telefonul, scaunele şi ce mai trebuie. Totul trebuie să fie pus la punct. Vrem să îi facem o surpriză şefului nostru".

Ne apucarăm de treabă şi muncirăm sâmbătă după-amiaza, toată noaptea următoare şi duminică până la ora 7 seara. La ora aceea totul era gata şi dădusem chiar şi cu un strat de vopsea care dădea încăperii un aspect aproape clasic. Eram de-a dreptul extenuaţi şi părăsirăm locul după ce dădurăm cu mătura. Totul era pus la punct aşa cum ni se ceruse.

Luni dimineaţa *Herr* Bartholomay fu anunţat de poliţie că trebuia să mă prezint la biroul unui domn pe nume Theilt pentru a căuta să obţin un document prin care să fiu autorizat să mă deplasez în Elveţia. *Herr* Busse îmi cerea acest document care trebuia să fie semnat de *Gauleiter*ul Kaufmann.

Herr Bartholomay îmi dădu o recomandare scrisă cu care să mă prezint la *Herr* Theilt al cărui birou se găsea în Casa Presei.

Mă îndreptai imediat într-acolo şi, odată ajuns, întrebai de biroul cu pricina. Închipuiţi-vă cât de mare îmi fu uimirea când descoperii că mă aflam chiar în locul unde lucrasem cu doar 18 ore mai înainte şi când citii pe uşa pusă chiar cu mâna mea: *Herr Theilt*. Bătui la uşă şi îmi deschise un funcţionar - acelaşi de la care primisem ordinul pentru executarea lucrărilor - care mă chemă înăuntru. La început nu îl recunoscui pentru că era îmbrăcat în uniformă de funcţionar, în schimb el mă recunoscu pe mine şi îmi zise zâmbindu-mi: „A, dumneavoastră sunteţi. Aţi uitat ceva?". În loc de răspuns îi dădui scrisoarea de recomandare. Mă pofti să iau loc şi intră în biroul cel mare de unde reveni imediat şi îmi spuse:

- Chiar în acest moment *Herr* Theilt vorbeşte la telefon cu *Herr* Bartholomay pentru a cere lămuriri în legătură cu problema dumneavoastră.

După câteva minute mă introduse în biroul mare.

Omul despre care aflasem că era un personaj de rang înalt îmi făcu semn să mă așez, îmi întinse mâna și îmi mulțumi pentru râvna cu care muncisem.

Observai că pe birou se afla o mulțime de obiecte, de pachete, de sticle de coniac de sinuri fine. Înțelesei că *Herr* Theilt își serba ziua de naștere și că veniseră mulți oficiali ca să-l felicite cu această ocazie.

„Dumneavoastră vă numiți Dapozzo, așa e? - și-mi pronunță numele cu un ușor accent german. „Deci așa, doriți să mergeți în Elveția ca să vă vizitați familia? Din partea mea puteți să vă duceți, n-am nici o obiecție". Apoi se întoarse către stenografă și-i ordonă: „Scrieți", după care îi dictă aceste cuvinte:

„Îl autorizez pe Erino Dapozzo să plece imediat în Elveția pentru a-și vizita soția care este grav bolnavă".

„Dar nu este grav bolnavă!", îl întrerupsei.

„Liniște!", îmi răspunse cu autoritate *Herr* Theilt. „Nu v-am întrebat nimic și nu vreau să spuneți nimic. Eu sunt cel care declar acest lucru".

Își semnă declarația și mi-o dădu în trei exemplare.

Cu cele trei exemplare mă întorsei la *Herr* Bartholomay care își asumă sarcina de a obține pe ele și semnătura *Gauleiter*ului Kaufmann.

Și uite-așa începu din nou așteptarea. *Herr* Busse se va întâlni cu Himmler la Berlin, dar se va lăsa oare acesta convins să-mi dea permisiunea să plec din Germania?

Săptămânile treceau una după alta fără a aduce cu ele vreo schimbare. În fiecare zi priveam spre ușa dulapului. Ce de liniuțe se mai adunaseră? Aproape 150.

Primii o scrisoare de la soția mea, în care mă implora să fac tot posibilul ca să mă eliberez și să ajung în Elveția; îmi vorbea în cuvinte cu sensuri voalate, dar citind printre rânduri înțelesei că frontul se apropia de noi. Și astăzi stau și mă-ntreb cum de-a fost posibil ca acea scrisoare să treacă de cenzura naziștilor: doar termenii biblici și citatele din Cuvântul Domnului fură șterse.

Dintre miile de deportați eu eram singurul care, din când în când, primeam vești de acasă. Mulți dintre ei veneau să mă caute dornici să afle știri de la mine, pentru că adesea soția mea îmi scria noutăți despre Franța eliberată. Chiar pe plicul pe care-l primisem în ziua aceea era lipit un timbru tipărit de noua republică a generalului De Gaulle: pentru noi asta fu un adevărat eveniment. Timbrul făcu înconjurul tuturor lagărelor; toți vroiau să vadă cu ochii lor pătrățelul de hârtie venit din Franța liberă.

O întâlnire

Într-o seară mă urcai în tramvaiul care mergea în Alster pentru a mă întoarce în lagăr. Tramvaiele din acest cartier care se îndreptau spre Dammtor semănau cu niște fantasme și păreau că vor să aducă un ultim semn de viață în mijlocul ruinelor și al acelor grămezi de moloz.

Pe scaunul din fața mea era așezat un om de statură mijlocie care mă examina cu atenție. Era un angajat al căilor ferate germane și avea o privire blândă. În timp ce ne întrebam de ce mă privea așa fix, intră cu mine în vorbă și vru să afle de ce naționalitate eram.

- Cred că sunteți catolic - adăugă el după ce află ce-l interesa.

- Nu, sunt creștin evanghelic - răspunsei.

- Creștin evanghelic? - continuă el - dar credincios?

Și întrebările nu se opriră aici, căci omul vru să meargă mai în profunzime și discuția luase o întorsătură care îmi plăcea nespus de mult.

- *Născut din nou?* - insistă.

- Da, prin harul Domnului și prin Cuvântul Său.

Părea cu adevărat fericit și ochii lui exprimau întreaga bucurie pe care o simțea. Îmi strânse mâna cu putere.

- Tu ești francez - spuse - iar eu sunt german, dar amândoi facem parte din aceeași familie.

Rămăsei emoționat de aceste cuvinte venite dintr-o inimă de frate. Înainte de a ajunge la destinație, îmi scrise adresa lui în agendă.

- Treci pe la mine într-o seară - îmi zise la despărțire - noi germanii nu avem voie să primim străini în casă, dar tu vino, o să-mi facă mare plăcere.

La câteva zile după această întâlnire mă hotărâi să merg la acest frate în Cristos. Ieșii din nou pe furiș din lagărul ale cărui porți trebuia închise la ora 7 seara, și mă îndreptai spre locul pe care mi-l indica adresa notată în agendă. Când ajunsei acolo, constatai cu durere că mai multe case fură greu lovite în cursul ultimelor bombardamente; în locul unde trebuia să se afle casa fratelui nu mai era acum decât un munte de moloz.

Întrebând în stânga și-n dreapta aflai că cel pe care-l căutam fusese transportat la spital. În duminica următoare depusei o cerere la poliție și obținui permisiunea de a face o vizită la spital. Reușii astfel să-l găsesc pe fratele pe care-l căutam; era întins pe un micuț pat alb și cu mare greutate îl recunoscui, într-atât de palid era. El însă mă recunoscu imediat.

- Cât sunt de fericit c-ai venit, dragul meu frate - îmi spuse - apropie-te. - După ce-mi strânse mâna continuă:

- Sunt foarte grav rănit şi mi-am pierdut soţia şi fiica în bombardament.

Nu ştiam ce să-i răspund. Există dureri pentru care nu se găsesc cuvinte care să fie în stare să aducă mângâiere celui încercat. Dar tot rănitul vorbi mai departe:

- Vezi, dragă frate, toate lucrurile lucrează împreună spre binele celor ce-l iubesc pe Dumnezeu şi noi putem prin har să luăm totul din mâna lui.

Vederea acelui frate care, în starea lui de slăbiciune, cu trupul şi cu sufletul frânte de durere, aducea o asemenea mărturie a Cuvântului lui Dumnezeu, îmi storcea şiroaie de lacrimi.

- Cred că sunt pe ducă - reluă el şirul gândurilor - dar mă duc în Cetatea Veşnică... Şi tu, dragul meu frate, vei veni alături de noi într-o zi... Domnul este aproape...

Emoţia ce mă stăpânea era imensă şi inima îmi bătea cu putere. Ne despărţirăm după câteva minute.

- *Auf Wiedersehen!* ("La revedere" - n.tr.) - îmi spuse cu un surâs.

Câteva zile mai târziu aflai că plecase din această viaţă biruitor în slavă.

Era un frate german, în mijlocul unei mulţimi de alţi fraţi. După această întâlnire cuvintele apostolului Pavel mi se păreau mai vii ca niciodată:

...De acum nu mai cunoaştem pe nimeni
în felul lumii;
şi chiar dacă l-am cunoscut pe Cristos
în felul lumii,
totuşi acum nu-l mai cunoaştem în felul acesta".

O veste bună

Mai trecură câteva săptămâni. Într-o dimineaţă *Herr* Bartholomay îmi trimise vorbă să mă prezint la poliţie. Îmi sosise viza, mi se spuse, şi *Herr* Nohr - şeful poliţiei mă aştepta în biroul său.

Mă grăbii, alergai, cântai; eram plin de bucurie. Sosii la *Polizeipresidium* şi imediat fui introdus în biroul ocupat de *Herr* Nohr.

Aşezat la masa sa de lucru, omul, destul de înaintat în vârstă, mă cercetă cu atenţie.

- Dumneavoastră sunteţi Dapozzo? - mă întrebă.

La răspunsul meu afirmativ, deschise un sertar şi scoase o mapă. Inima îmi bătea de parcă vroia să explodeze.

Se ridică şi mi se adresă din nou:

- Nu mai înţelegem nimic! - spuse abia stăpânindu-se. - Sunteţi un deportat străin venit de la Paris şi obţineţi tocmai acum o viză ca să mergeţi în Elveţia să vă vedeţi familia. Aşa ceva nu s-a mai pomenit în Germania! Sunteţi singurul dintre milioanele, dintre cele cel puţin 14 milioane de persoane aflate în situaţia dumneavoastră, care se bucură de o asemenea favoare, n-am nici cea mai mică îndoială. Ce n-aş da să am eu această favoare! - şi-mi povesti pe-ndelete toată tărăşenia.

La urmă îmi întinse documentele zicându-mi: „Citiţi ce scrie".

Iată ce scria: „*Genehmit* (se aprobă - n.tr.) *Reichsführer* Heinrich Himmler".

Mi se puse viza pe paşaport şi mi se ură călătorie plăcută. În fine, ieşii din *Polizeipresidium*, ţinând paşaportul cu viza lipit de locul unde îmi bătea inima. Bucuria îmi era atât de mare că-mi venea să-i opresc pe toţi trecătorii şi să le spun: „Vedeţi, domnule; vedeţi, doamnă, eu am o viză pentru Elveţia, Dumnezeu mi-a împlinit dorinţa".

O rupsei la fugă: mă grăbeam să dau ochii cu camarazii mei. Ce eveniment! Toţi voiau să o vadă, toţi voiau să afle.

- E de-a dreptul formidabil - ziceau unii; - fantastic - adăugau alţii.

- Asta e-o adevărată minune - mai spunea câte unul.

În seara aceea, înainte de culcare, nu mai trăsei obişnuita liniuţă ci, de faţă cu toţi colegii de cameră, scrijelii adânc pe peretele dulapului un punct final. Iar dedesubtul lungului şir de liniuţe scrisei cu creionul:

„Şi Dumnezeu a zis: 'Să fie lumină!'
Şi a fost lumină".

Friedrichsruh

Consulatul Elveţiei fusese evacuat în acest oraş pe domeniul principilor *von* Bismarck. Ajunsei în gara din Friedrichsruh tocmai când în depărtare un bombardament era în toi. Mi se spuse că Bremenul era oraşul asupra căruia se năpustiseră bombardierele; bombele trebuie să fi fost de mare calibru pentru că micuţa clădire a gării se zguduia din temelii din cauza exploziilor, deşi ne găseam la o distanţă de 80 de kilometri de Bremen.

În sfârşit, înconjurat de o pădure magnifică, ce-i dădea un aspect de conac, îmi apăru înainte splendidul castel ce aparţinuse familiei *von* Bismarck. La intrare flutura un imens drapel al Elveţiei. În grădina castelului, în jurul unor măsuţe, grupuri pestriţe de oameni discutau aprins în vreme ce mâncau. Mă intrigară uniformele pe care le purtau; îmi se spuse că era vorba de un grup de suedezi.

Un ofiţer se apropie de poartă: avea o înfăţişare nobilă şi îmi fu foarte clar că el era şeful celor de la mese.

De-abia mai târziu, pe coperta cărţii „Sfârşitul" aveam să recunosc personajul, acelaşi personaj pe care-l văzusem în acea zi de 13 martie la Friedrichsruh: era contele Folker Bernadotte din Suedia care se afla acolo ca să solicite o întrevedere cu Himmler pentru a studia posibilitatea de a-i repatria pe prizonierii provenind din ţările scandinave prin mijlocirea Crucii Roşii suedeze. Zării şi o parte din acel faimos grup de suedezi descris în aceeaşi carte.

La consulat mă primiră foarte bine dar nu putură să-mi pună viza pe paşaport pentru că aşteptau ca cererile de viză trimise la Berna să se întoarcă aprobate. Trebuia să mai aştept. Şi eu care îmi pregătisem bocceaua crezând că voi pleca chiar a doua zi! Să aştept!

Mă întorsei la Hamburg. Când sosii la Billwärder-Morfleth, fui surprins de un bombardament. Mă uitai în calendarul pe care-l purtam cu mine: era cel de-al 115-lea prin care treceam de la sosirea mea în Germania.

Cererea de viză se afla în drum spre Berna. Oare o fi ajuns?

***

Alte zile trecură şi într-un târziu fui convocat la Friedrichsruh ca să-mi iau viza. Era 23 martie, exact şase luni din ziua în care făcusem prima cerere de viză.

Bucuria mea era atât de mare încât îmi fu aproape imposibil să mai dorm. În sfârşit puteam să merg la Belp ca să-mi revăd soţia şi copiii.

Pe data de 24 martie mă dusei dis-de-dimineaţă la Friedrichsruh. Întrând în localul consulatului îl zării pe consulul Elveţiei, domnul Zehnder, care mă salută cu un zâmbet. Cine-ar fi crezut că la numai câteva zile după această întâlnire, acest om foarte stimat de toţi cei care-l cunoşteau avea să-şi piardă viaţa împreună cu soţia într-un bombardament!

Obţinui viza: totul era în ordine. Întorcându-mă la Hamburg, făcui un înconjur al pădurii. Cât eram de fericit? Căzui în genunchi şi deschisei paşaportul. Ştiam că în momentul acela avea o valoare inestimabilă datorită vizei. Mulţi oameni ar fi dat milioane numai ca să intre în posesia celor două vize care duceau la libertate.

Aşa în genunchi cum eram în mijlocul pădurii mă podidiră lacrimile: erau lacrimi de bucurie. Putui atunci să contemplez ajutorul Domnului în toată măreţia sa:

1943 - Condamnat la moarte de un tribunal militar german. Graţiat şi trimis în lagăr la Saar.

Crăciunul anului 1943 - Mi se acordă în mod miraculos o permisie ca să merg la Paris. Tentativă de fugă în Elveţia. Arestarea. Deportat din nou în Germania.

1945 - Viză germană. Viză elveţiană.

Da. Plângeam de bucurie în faţa acelui paşaport deschis pe frunzele moarte din pădure. În sfârşit, aveam să-i revăd pe cei scumpi mie.

- Se vor fi schimbat mult cei mici? Oare mă vor mai recunoaşte? - mă întrebam eu întruna.

Odată sosit la Hamburg, mă prezentai la casa de bilete şi cerui un bilet pe ruta Hamburg-Thun. Casierul ce răspundea de rutele internaţionale era de-a dreptul stupefiat. Îmi controlă paşaportul, se duse să ceară câteva informaţii după care se întoarse:

- Sunteţi un om norocos - îmi spuse cu un oftat. - Totuşi eu trebuie să vă dau un bilet dus-întors pentru că după câte scrie în paşaport va trebui să vă întoarceţi la Hamburg într-o lună. Aveţi o permisie de treizeci de zile.

Mă dusei apoi să-mi iau rămas bun de la *Herr* Bartholomay şi de la soţia lui care totdeauna se purtaseră foarte bine cu mine şi cu toţi ceilalţi deportaţi din lagăr. Oare nu Dumnezeu îl aşezase pe acest om în drumul meu ca să mă ajute? Amândoi erau acum foarte emoţionaţi.

- Adu-ţi aminte de noi - îmi spuseră - trecem prin clipe foarte grele. Ţara noastră este pe punctul de a fi invadată. Dacă rămânem în viaţă poate o să ne mai vedem.

Sâmbătă seara, 24 martie. Ultima fugă pentru a mă refugia în adăposturi. Îmi luai rămas bun de la persoanele pe care le cunoşteam, de la copii.

- Întoarce-te repede, unchiule! - îmi strigau ei şi voiau să mă îmbrăţişeze toţi în acelaşi timp.

Duminică, 25 martie. Mă despărţii de tovarăşii de suferinţă. Îmi fu cu neputinţă să-mi pot stăpâni lacrimile, văzând starea în care-i lăsam.

Mă îndreptai spre gara principală. Mulţi dintre ei mă însoţiră pe drum. În clipa despărţirii îi îmbrăţişai pe rând pe toţi. Scumpul meu tovarăş Baranzelli, cel despre care

am spus că era atât de ataşat de ai săi şi îi iubea cu o dragoste atât de mare şi de frumoasă, cel mai bun prieten al meu în luptele şi în greutăţile de toate zilele din lagăr, avea ochii în lacrimi iar eu nu puteam să mi le stăpânesc pe ale mele.

„Adio, dragul meu Baranzelli". Câteva zile mai târziu muri şi el în timpul unui bombardament, la o sută de metri de lagărul nostru...

Întoarcerea

Trenul meu se îndreptă spre Berlin, căci comunicațiile către granița de vest prin Würzburg erau tăiate.

Călătoria era periculoasă. Trenul trebuia să se oprească la tot pasul. Avioanele aliaților atacau liniile de comunicații și trăgeau cu mitralierele în convoaie și în trenuri. Atunci trebuia să sărim din vagoane și să ne căutăm scăparea pe câmp.

La Wittenberg trenul nostru era gata de plecare, când sună alarma. Bombardierele își făcură imediat apariția: numărai aproape două sute. În tren, spaima era atotstăpânitoare; călătorii aflați în tren primiră ordinul să nu coboare din vagoane pentru că adăposturile erau deja pline de oameni; nu mai era spațiu deloc. Oare aveau să atace trenul? În caz că ar fi făcut-o, am fi fost cu toții pierduți. Îngrijorarea se putea citi pe fețele tuturor: nici un avion german nu se zărea la orizont și câțiva soldați germani strigară revoltați:

- *Göhring, wo bist du?* ("Göhring, unde ești? "- n.tr.)

Până la urmă, avioanele trecură pe deasupra noastră fără să arunce nici măcar o bombă; totuși când știi că atât de aproape de capul tău trec tone de bombe rămâi cu un sentiment straniu.

Trenul se puse din nou în mișcare și ajunse la Berlin cu o întârziere de patru ore. Acolo, la *Anhalter Bahnhoff* trebui să aștept nu mai puțin de 19 ore înainte de a pleca din nou. La ora 17 trenul era deja ticsit cu refugiați aruncați de-a valma unii peste alții; de-abia, de-abia reușii să-mi găsesc un locșor pe coridor.

Din depărtare răzbăteau până la noi bubuituri de tun.

Când trenul porni în direcția Leipzig, sirenele sunară alarma. Trenul se afundă în întuneric înaintând în noapte cu toate luminile stinse. Îndată ce ieși din oraș puturăm să privim de pe coridorul unde ne aflam cum bombardau Berlinul. Pentru mine avea să fie ultima dată când mai asistam la un bombardament.

În timpul nopții, pe care o petrecui în întregime stând în picioare înghesuit pe coridorul unde apucasem, trecurăm prin Leipzig și prin Jena. Apoi se lumină de ziuă și începură iar alarmele și odată cu ele săritul din tren și adăpostirea în pădurea ce străjuia calea ferată: trenul se oprea și erau coborâți mai întâi femeile și copiii, pe care unii dintre călători îi prindeau în brațe, apoi alergam cât ne țineau puterile ca să ne punem la adăpost de bombe. Noi, bărbații, ne încărcam cu copii. Uneori luam câte unul sub fiecare braț și un al treilea în cârcă.

Am ajuns până la urmă la Kempten - ultima gară prin care trecusem fusese Augsburg ce avea un aspect dezolant fiind bombardată chiar cu o zi înainte. Vagoane şi locomotive distruse zăceau răsturnate de-a lungul liniilor; văzui chiar şi un tren purtând însemnele Crucii Roşii care fusese făcut bucăţi. „Nu transporta decât nişte bieţi răniţi", îi spuse impiegatul gării.

Cât de crud şi de ucigaş era acest război!

La Kempten, în Bavaria, nu găsirăm trenuri ca să ne continuăm călătoria pentru că liniile fură distruse de bombe. În apropriere gării zării însă un şofer aşteptând lângă camionul său.

- Scuzaţi-mă, încotro mergeţi? - îl întrebai.

- Spre Lindau pe malul lacului Costanz.

Lacul Costanz! Pentru mine, numele acesta era plin de speranţă.

- Puteţi să mă duceţi şi pe mine? - îl întrebai?

- Îmi pare rău, dar nu am voie să iau străini.

Era clar. Îşi dăduse seama din prima clipă că nu eram german pentru că purtam încă vestonul armatei franceze şi pantaloni soldăţeşti italieneşti ceea ce crea un contrast bizar.

Înţelesei repede că omul mirosise că era rost de o mică afacere; se făcuse grea viaţa în Germania şi cu un cadou puteai obţine tot ce doreai. Scosei din buzunar o jumătate de livră de cafea, cafea adevărată, cafea boabe pe care o găsisem într-un pachet pe care-l primisem când eram la Hamburg de la nişte fraţi elveţieni prin intermediul unei firme din Zürich,.

- Am aici o jumătate de livră de cafea - zisei către şofer.

- Să văd, - ceru el şi vruse să se convingă personal de conţinutul pachetului.

- Bine, urcaţi - spuse vârându-şi cafeaua în buzunar cu vădită satisfacţie. O oră mai târziu părăsirăm oraşul Kempten la adăpostul nopţii. În sfârşit puteam să mă bucur de puţină odihnă. În cabina camionului stând alături de şofer căzui într-un somn profund. Din momentul în care părăsisem Berlinul rămăsesem în picioare timp de 28 de ore întregi pe coridorul trenului.

În zori ajunserăm la Lindau şi şoferul mă lăsă chiar pe malul lacului Costanza.

Încet, încet se făcu ziuă şi în depărtare se profilară malurile elveţiene ale lacului şi munţii de dincolo de graniţă. În faţa acestui tablou mă prăbuşii în genunchi şi-i adusei mulţumire Domnului pentru acea mare eliberare pe care o săvârşise cu mine.

Cât de mare este Domnul! Cât de mare e bunătatea ta, o Doamne!

Plângeam de bucurie pentru că înaintea ochilor mei se întindea ţara libertăţii. O pornii spre Bregenz unde se găsea punctul de trecere a frontierei germane.

Un mare număr de refugiaţi se instalase chiar acolo neputând găsi găzduire. Gara era blocată. Observai în mulţime persoane de rang înalt, încărcate cu valize şi cu boccelute.

Toţi doreau să treacă graniţa, dar era clar că numai cei care posedau viza pentru Elveţia puteau trece, controlul fiind foarte sever. Numai trei persoane fură acceptate de către inspectorii care controlau vizele: un cetăţean elveţian, soţia lui şi cu mine.

După aceea furăm închişi cu cheia într-un vagon şi şase inspectori de poliţie ne însoţiră. Era curios acest convoi format dintr-un singur vagon tras de o locomotivă.

Sosirăm la S. Margrethen. Urmă controlul de la vama germană, apoi cel de la vama elveţiană.

Funcţionarii elveţieni mi se părură primitori şi amabili: mă aflam pe teritoriul elveţian şi făcui câţiva paşi pe acel pământ al libertăţii. Atâtea gânduri îmi veneau în minte. „E oare adevărat că mă aflu pe acest pământ dorit atât de fierbinte?" Mă aplecai şi luai un pumn de ţărână.

„Acest pământ este acea Elveţie pe care am jinduit-o atât de mult", îmi spusei.

Mă întorsei şi privii îndărăt spre Germania pe care tocmai o părăsisem, şi despre care purtam în suflet amintiri atât de dureroase.

Mă gândii la camarazii lăsaţi acolo. În depărtare se auzeau bubuituri de tun.

- Se duc lupte în Alsacia - îmi zise cineva.

Lumea era pe punctul de a fi eliberată de acea catastrofă îngrozitoare. Şi Germania avea să fie eliberată de regimul de teroare sub care trăia şi creştinii, atât de numeroşi în mijlocul acestui popor, nu aveau să mai fie oprimaţi sub jugul de fier al nazismului.

Văzui că sosea expresul care trebuia să mă ducă la Berna; plecă mai departe după o scurtă oprire.

De data aceasta călătorem prin Elveţia. Vagoanele erau curate şi toate geamurile erau întregi.

Mă învălui o senzaţie de siguranţă, de bunăstare. Îmi privii tovarăşii de călătorie: erau calmi, nu se vedea nici o urmă de nervozitate pe chipurile lor.

Constatai brusc faptul că vagoanele erau luminoase, iar perdeluţele nu erau coborâte. Nu mai înţelegeam nimic. Oare visam?

Câteva persoane mă întrebară de vorbă. Comportamentul şi hainele mele cam caraghioase le zgândărea curiozitatea. Vrură să afle de la mine ce se întâmpla de cealaltă parte a frontierei şi îmi puseră întrebare după întrebare. Avui astfel ocazia să le vorbesc despre dragostea pe care Dumnezeu o arătase faţă de mine.

Le vorbii despre viza pe care o obţinusem în mod miraculos şi le arătai paşaportul.

- Ştiţi de ce am obţinut această viză de o valoare inestimabilă? Pentru că nişte creştini, copii adevăraţi ai lui Dumnezeu printre care soţia şi copiii mei s-au rugat pentru mine.

În aceeaşi seară, în jur de ora 20,30 ajunserăm la Berna. Persoanele care se aflau cu mine în compartiment mă invitară să merg cu ele la restaurantul gării.

Acolo comandară *sandwich*-uri şi cafea cu lapte. Unul dintre tovarăşii de călătorie mă prezentă celor care se aflau lângă masa noastră şi ei îmi strânseră mâna. Priveam la acei oameni care mâncau liniştiţi având înaintea lor mese încărcate cu tot felul de mâncăruri alese pe care nu le mai văzusem de ani de zile şi mă miram că puteau să trăiască aşa de nepăsători. „E posibil ca în mijlocul furtunii să existe un asemenea belşug?", mă întrebam.

Domnul care stătea în faţa mea îmi atrase atenţia că trenul pentru Belp se pregătea de plecare. Înainte să ies din restaurant, un tânăr îmi dădu un pachet de ciocolată.

- Pentru copiii dumneavoastră, - îmi spuse simplu.

Trenul mă duse la Belp, unde ajunse la ora 22. Eram deosebit de emoţionat când opri în faţa gării. Privii linia ferată ce se pierdea în noapte. Inima mea se puse din nou să bată nebuneşte. Mă întrebam dacă soţia mea mai era încă trează la ora aceea? O lumină era aprinsă în sufragerie. Încetişor, fără să fac zgomot, urcai treptele care duceau spre hol. Din locul acela puteam să văd camera luminată în care zării o singură persoană.

Da, era chiar ea, soţioara mea scumpă. Mi se păru destul de schimbată. Cine ştie cât suferise! Ea nu mă văzuse pe mine; stătea pe scaun şi împletea un pulovăr de lână. Faţa ei exprima nelinişte pentru că tocmai asculta la radio ştirile despre războiul din Germania.

Bătui foarte uşor, dar ea nu îşi dădu seama şi privi cu tristeţe spre partea în care mă aflam fără să mă observe din cauza întunericului. Mai bătui odată; şi încă o dată, ceva mai tare. Îşi dădu în sfârşit seama că era cineva în spatele geamului. Se ridică şi se apropie.

- Cine-i acolo - întrebă aproape speriată... dar ochii săi începuseră deja să-mi distingă chipul în întuneric şi deodată strigă:

- Eşti tu cu-adevărat?- După care străbătu în fugă camera, stinse lumina, o aprinse, o stinse din nou şi iar o aprinse. Avui impresia că rămăsese buimăcită de întoarcerea mea atât de neaşteptată şi nu ştia încotro să mai întoarcă capul.

Alergă să deschidă uşa, dar tulburată cum era nu reuşi să răsucească cheia în broască. În cele din urmă apăru înaintea ochilor mei. Căzurăm unul în braţele celuilalt fără a putea să articulăm nici măcar un cuvânt.

În sfârşit eram din nou împreună! Apoi veni rândul copiilor. Da, bucuria noastră era cu adevărat nemărginită!

CUPRINS

Cuvânt înainte 5
Deportarea 7
În împrejurimile Cuxhaven-ului 9
Întoarcerea la Hamburg 13
O Biblie în ucraineană 16
Speranțe 18
„Nimic" 20
Așteptare 22
O descoperire și o încredințare 23
Lupte și îndoieli 27
Crăciunul... întâlnire între creștini 29
Cina Domnului 31
Dumnezeu lucrează 33
O întâlnire 36
O veste bună 38
Friedrichsruf 39
Întoarcerea 42

La finalul acestor palpitante confesiuni care - nu ne îndoim - v-au ținut cu sufletul la gură, puteți răsufla ușurați pentru că nu trebuie să vă duceți zilele într-un lagăr de concentrare și pentru că țara noastră se poate bucura de vremea de pace în care trăim - fără nici o îndoială un dar venit de la Dumnezeu pe care se cuvine să-l prețuim la adevărata sa valoare. Dar harul și puterea lui Dumnezeu nu se arată numai în împrejurări limită cum este războiul, ci în orice greutăți din viața de zi cu zi care nouă ne pot părea insurmontabile. Fiecare dintre noi poate invoca ajutorul lui Dumnezeu și dacă o facem cu credință și din toată inima, El ne va răspunde negreșit!

Dacă doriți să aflați mai multe despre Dumnezeu ne puteți contacta oricând scriindu-ne pe adresa:

Fundația The Bible League-Romania
C.P. 63-21, București

„Hamburg '44 este povestea intervenției miraculoase a lui Dumnezeu care m-a izbăvit din mâinile celor ce mă țineau încătușat în lanțurile captivității, poveste redată într-un limbaj simplu – cel al inimii. Ea ne spune cum a îngenuncheat Domnul inimile celor mai înalți funcționari ai poliției germane. Dumnezeu a făcut ceea ce tuturor li se părea cu neputință. Și asta nu în urma vreunui merit al meu, ci dimpotrivă. A fost un har pentru care se cuvine a aduce întreaga slavă Celui care poate face infinit mai mult decât cerem sau gândim noi."

Erino Dapozzo

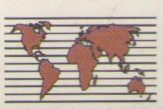

THE BIBLE LEAGUE
Sharing God's Word Since 1938

ISBN 973-97047-5-1